

2023

LæringsCentret



**Pædagogisk LæringsCenter-
Forenings Pris 2023**



Alfons Åberg på museum

Alfons Åberg, Gunilla Bergströms vidunderlige figur har i sommer været på besøg på Nivaagaards Malerisamling. I alt 120 tegninger og kollager, udlånt fra Nordiska Akvarellmuseet, har prydet museet. Det har været vigtigt at give et indblik i, hvordan Gunilla Bergström (1942-2021) har arbejdet med de 26 bøger om Alfons, der lever alene med sin far, og det er hverdagslivets små begivenheder, som forfatteren/illustratoren har vægtet højest. De 26 bøger udkom fra 1972-2012, og er oversat til 40 sprog. Gunilla Bergström er hædret med en række priser, bl.a. Det Svenske Akademis Schullströmske pris for børne- og ungdomslitteratur og Kgl. Guldmedalje. Man må håbe, at Københavns-områdets børnelitteraturinteresserede har benyttet sig af chancen.



Center for Børnelitteratur 25 år

Først i september afholdt Center for Børnelitteratur et 25-års jubilæumsseminar i den gode anledning. For nogle år siden blev centret rykket op fra Danmarks pædagogiske Universitet i Emdrup ved København og flyttet til Aarhus. Centret har taget navneforandring og hedder i dag Center for børns litteratur og medier. Det hører nu under Institut for kommunikation og kultur, Aarhus Universitet. Leder af centret er professor Nina Christensen.

Nina Christensen



Debutantprisen 2023

To unge forfattere, Nath Krause og Benedicte Huang, løb med æren og hver 50.000 kr. ved uddelingen af Debutantprisen 2023. Blandt fem finalister modtager disse to forfattere prisen for to meget forskellige udgivelser: En hybrid digtsamling og en roman. Med 2 x 50.000 kr. er Munch-Christensens kulturlegat Danmarks største debutantpris. Prisen blev overrakt til de to lovende forfattere på Vejle Bibliotek 29. september 2023. Prisen uddeles hvert år til to yngre forfattere under 50 år, der har haft en lovende debut. Tidligere modtagere er bl.a.: Kim Leine, Asta Olivia Nordenhof, Stine Pilgaard, Jonas Eika, Yahya Hassan og Glenn Bech.



Indhold

Opslagstavlen	2
Leder	3
Mere læselyst – men hvordan?	4
Nye uddannelsesmuligheder til en ny bekendtgørelse	8
PLCF-Prisen	11
Anmeldelser	23
Børneanmeldelser	28
Bog Bentoer og lytteratur	30

Børneteaterfestival i Horsens

I september var der traditionen tro teaterfestival i Horsens, hvor Horsens Teaterpris blev delt mellem to modtagere, nemlig skuespilleren Hans Nørregaard, der har ydet en jætteindsats i børneteaterverdenen, og LIVE ART ved Ellen Friis og Henrik Vestergaard Friis. Prisen er på 25.000 kr. Danske Dramatikeres Manuskriptpris for børn og unge blev uddelt til Alexander Mayah Larsen for teksten *Som brødre*. Prisen er på 15.000 kr.



Hans Nørregaard

Pas på – forfatterne kommer!

Statens Kunstfond har netop uddelt 3,4 mio. kr. til forfattermøder for børn, unge og voksne. Mere end 500 arrangementer er der mulighed for at deltage i og møde forfatterne rundt om i landet. De mest populære forfattere har været Maria Rørbæk, Mads Mygind, Kenneth Bøgh Andersen og Thomas Brunstrøm. Der er uddelt støttemidler for i alt 3.428.100 kr. Ud af 903 ansøgninger er der givet 504 tilsagn. Held og lykke med alle arrangementerne!



Kenneth Bøgh Andersen er en af de mest efterspurgte forfattere.

Pædagogisk LæringsCenterForening
Hjemmeside: www.plcf.dk
E-mail: plcf@outlook.dk

FU
Formand
Marlene Møller Drost
marlinedrost@gmail.com

Næstformand
Runa Petersen
Rune.B.Petersen@outlook.dk

Kasserer
Dan Damsø
plcf@damsøemail.dk

Birgitte Barfoed-Høj
Birg1942@rksit.dk

Karin Kjeldsen
kjeldsen.karin@gmail.com

Steen Juhl Møller
steenjm@gmail.com

Janne Bjerring Larsen
jannebjerring@gmail.com

Merete Jørgensen
merete@mail.dk

PLCF administration
Annoncer og ekspedition
Inge Von Essen
plcfadm@outlook.dk
Tel: 40813123

Kontingent: Opkræves én gang årligt i januar.
Abonnement kr. 750,- ekskl. moms.

Medlemskab:
Skriftligt via hjemmesiden på www.plcf.dk
Kontingent: Opkræves én gang årligt i december.

Overgang til pensionistgruppen:
Skriftligt via hjemmesiden på www.plcf.dk

Flytning, navneskift m.v.: plcfadm@outlook.dk

LæringsCentret
Næste nummer af LæringsCentret
udkommer primo januar 2024.

Udkommer 6 gange årligt. Oplag 1.300
ISBN 0105-9556

Design og grafisk produktion
CS Grafisk A/S

Redaktør
Eline Mørch Jensen
eline.moerch@gmail.com

Deadlines:

Nr. 1: 1. dec. (udkommer primo jan. 2024)
Nr. 2: 1. feb. (udkommer primo marts 2024)
Nr. 3: 1. april (udkommer primo maj 2024)

Forside-illustration af Pia Halse

Mindre skærm, men færre midler til bøger ... Det hænger ikke sammen!

På den nyligt afholdte kongres i Danmarks Lærerforening, italesatte formand Gordon Ørskov Madsen problemet med de massive besparelser på folkeskoleområdet, mange af os oplever ude i kommunerne i denne tid. Disse har store konsekvenser for både skoler, lærere og i sidste ende selvfølgelig eleverne og kvaliteten af deres læring.

På skolerne er ansigtet på besparelserne mange:

- Man sparer fx en afdelingsleder væk
- Der er færre ressourcer til vedligeholdelse og udvikling af det fysiske læringsmiljø
- Færre kurser og mindre efter/videreuddannelse til lærerne
- Færre – eller slet ingen – timer til skolens vejledere – her iblandt mange PLC-ere
- Og ikke mindst færre midler til indkøb af undervisnings- og læremidler.

Samtidig har der hen over sommeren verseret en debat i medierne om mindre skærmtid i skolen, hvor signalet fra Christiansborg ikke har været til at tage fejl af: Det digitale skal fylde langt mindre i undervisningen og der skal gives mere plads til bøger og analoge læremidler. Derfor undrer det meget, at der i finanslovsudspillet fra regeringen lægges op til at der skal spares massivt på landets CFUer. Frem mod 2027 skal CFU ifølge udspillet skære knap 42 millioner kroner i deres budget.

Statistisk set låner hver elev i den danske folkeskole to analoge og to digitale romaner om året; dertil kommer lydbøger, materialekasser, film og tv, som lærerne bruger i deres undervisning. Der er ingen tvivl om at det vil få stor – negativ! - betydning for de enkelte skolars indkøb af materialer, hvis ikke de fortsat kan låne gratis hos CFU. Det vil blive dyrt for den enkelte skole selv at indkøbe tilsvarende materialer, og mange skoler er i forvejen pressede på økonomien, hvilket allerede går hårdt ud over indkøbet af læremidler og bøger til børnenes fritidslæsning.

En så voldsom besparelse på CFUerne som den, regeringen lægger op til, vil få store konsekvenser for lærernes mulighed for at tilrettelægge en motiverende og varieret undervisning, der sikrer mest mulig kvalitet og fagligt udbytte. Det giver ingen mening at tale for at bøgerne og de analoge læremidler skal spille en mere central rolle på skolerne, og samtidig beskære CFUernes budgetter, så udvalget af bøger falder over de næste år.

Til gengæld er børne- og undervisningsminister Mattias Tesfaye fremkommet med en spændende vision om den praktiske skole, som går ud på at indrette og organisere en fremtidens skole, der kan øge elevernes motivation og give bedre mulighed for alle – også de knap så bogligt stærke – elevers aktive deltagelse i undervisningen. Statsministeren fulgte op i sin åbningstale i Folketinget, hvor Folkeskolen var det helt store omdrejningspunkt, ikke mindst intentionerne om at skabe bedre balance mellem teoretisk og praktisk undervisning, hvor et af grebene er en kraftig reduktion af læringsmålene.

I PLCF hilser vi intentionerne om at luge ud i skolereformens alt for mange læringsmål velkommen. Vi glæder os til at se om de gode intentioner bliver ledsaget af midler til PLC. For det er jo i PLC, skolens kraftcenter, hvor skolernes vejledere og resourcepersoner samarbejder om og udvikler de indsatser, der skal løfte kvalitet, læring og trivsel på skolerne.



En bedre balance mellem teoretisk og praktisk undervisningspraksis er en samtale, der har brug for at blive løftet af os alle. I PLCF håber vi på at blive inviteret med ind i denne samtale om skoleudvikling, hvor det praktiske forhåbentlig ikke kun skal forstås i snæver håndværksmæssig forstand, men også som et fornyet fokus på kreative og musiske fag samt de undersøgende og innovative undervisningsmetoder.

Vi har høje forventninger til et kommende samarbejde, og ser frem til at byde positivt og konstruktivt ind i samtalen om fremtidens folkeskole.

Runa Barbara Petersen, Næstformand, PLCF

Mere læselyst – men hvordan?

Af Troels Gollander

I maj 2023 afslørede den såkaldte PIRLS-læsetest, at de danske skoleelever læser for dårligt. Ja, faktisk læser eleverne i 4. klasserne dårligere end nogensinde. De dygtigste læsere var ganske vist lige så gode som ved seneste måling fem år tidligere, men de svage var blevet endnu svagere. Desværre viste undersøgelsen også, at ikke kun læseevnen var faldet. Det samme gjaldt læselysten. Rapporten konkluderede, at læselysten er tæt forbundet med, hvor godt eleverne klarer sig generelt. Det kan ikke overraske.

Simon Skov Fougst, der er lektor på Danmarks institut for Pædagogik og Uddannelse, stod for den danske del af undersøgelsen, og han udtalte til Ritzau, at man nu ville afdække årsagerne til den vigende læselyst og finde en måde at øge elevernes motivation for læsning i fritiden.

Jeg er hverken ekspert i børns læsning eller forsker på området, men jeg har været lærer siden 1983, skrevet undervisningsmaterialer og fagbøger i en årrække og afholdt et utal af foredrag om fagbøger på biblioteker og skoler, så jeg har selvfølgelig gjort mig nogle tanker. Dem har jeg samlet her i seks konkrete forslag. De er ikke videnskabeligt baserede, men måske kan mine forslag sætte nye, konstruktive tanker i gang, som kan danne grobund for mere læselyst. Politikerne skal også på banen, men det her er alt for vigtigt til, at vi alene kan overlade det til dem. Og med "vi" mener jeg vejledere, lærere, pædagoger, forældre, forfattere og alle andre, som vil vores ungdom det bedste.

Forslag 1: Brug kun de digitale "dimser", når de er bedre end bøgerne

Det har uden tvivl haft en negativ

indflydelse, at computere, tablets og mobiltelefoner har gjort deres indtog i næsten alle sammenhænge. Det har de i skoler, på biblioteker og derhjemme.

Når jeg i dag besøger det lokale bibliotek, sidder ungerne ved computere. Jeg kan ikke huske, hvornår jeg sidst har set et barn i en af bibliotekets stole, læsende i en "god gammeldags" bog. Men ville jeg selv have ageret anderledes, hvis jeg var 10-11 år? Det tror jeg ikke. Jeg var selv meget glad for at læse bøger som barn, men mon ikke jeg også havde kastet mig over Fortnite eller Fifa, hvis jeg havde haft muligheden? Det er jeg ret sikker på.

Jeg mener da heller ikke, at vi skal forbyde børn og unge at benytte computere og tablets i skolen. Men den uigennemtænkte digitalisering af læremidler har på mange måder været fatal. Jeg har selv skrevet tekster til digitale undervisningsportaler. Både tekst, illustrationer og layout er generelt dårligere end i de analoge udgivelser. I øvrigt ved jeg, at man på mange skoler printer de digitale sider, fordi lærerne godt er klar over, at det taktile spiller en stor rolle for indlæringen. Derfor sidder eleverne ofte med nogle grimme prints og kopier i stedet for en lækker bog med en gennemarbejdet tekst og et flot og motiverende layout. Det digitale har absolut også fordele, blandt andet kan man nemt tilføje og opdatere viden. Så eleverne skal naturligvis også have adgang til digitale medier.

Forslag 2: Styrk team-samarbejdet på skolerne

Rundt om på landets skoler er der næppe mange lærere, som taler pænt om skole-reformen fra 2014. Hovedformålet med reformen var at styrke elevernes læring og trivsel, men det er min opfattelse, at reformen var ret ødelæggende for

mange læreres – og dermed også elevens – arbejdsglæde.

Heldigvis møder jeg dog stadig masser af engagerede lærere, når jeg er ude på skolerne med mit lille kursus om fagbøger, og jeg kan tydeligt mærke, hvor meget lærernes engagement betyder i forhold til eleverne. Hvis læreren har sagt til eleverne, at de skal glæde sig til, at Troels kommer, fordi det er både vigtigt og spændende. Ja, så bliver det selvklaart vigtigt og spændende, og eleverne får lyst til selv at kaste sig ud i at skrive deres egne fantastiske fagbøger.

Men jeg har også oplevet lærere, der tog mobilen frem, mens jeg "underholdt eleverne". Så bliver oplevelsen naturligvis en anden for eleverne. Nu fyrer man jo ikke uengagerede lærere, men min erfaring fra skoleverdenen er, at et tæt teamsamarbejde på tværs af klasserne, kan gøre underværker. Engagement smitter.

Forslag 3: Drop bogsnobberiet

2. juni 2023 bragte fagbladet Folkeskolen en artikel med overskriften "Vi skal gå fra, hvad litteratur er, til hvad litteratur gør". Artiklen var et interview med Ayoe Quist Henkel, lektor i børnelitteratur og litteraturdidaktik på Læreruddannelsen hos VIA i Silkeborg. Hun brugte ikke selv ordet "bogsnobberi", men talte for, at man ikke skulle dissekere de skønlitterære tekster i børne- og ungdomslitteraturen til døde, for så var der en risiko for, at læserne også "døde" undervejs. Ayoe Quist Henkel opfordrede til at tage flere typer af bøger ind i undervisningen, og nævnte bl.a. Anders Matthesens *Ternet Ninja*.

Faglitteraturen blev ikke nævnt i artiklen, så den vil jeg gerne slå et slag for her. Når jeg er ude på skoler med en "meget blandet elevsammensætning", oplever jeg nemlig at faglitteraturen kan noget, ▶

Kender du

Godt-nyt-til-læsevejledere-portalen?

Læsevejlederportalen – overblik og inspiration samlet ét sted

Gyldendals læsevejlederportal hjælper dig i din rolle som læsevejleder. Både når du planlægger din arbejdsdag, vejleder kolleger, formidler din viden og understøtter elev- og klasseindsatser. Portalen er fuld af inspiration og køreklare materialer som fx oplæg og mødedokumenter. Den skaber overblik, så du kan få mere overskud til din vejledning.

Se, hvordan portalen kan gøre din læsevejledning lettere på gyldendal-uddannelse.dk/læsevejleder



som skønlitteraturen ikke kan. I foråret "optrådte" jeg fx for en stor flok børn og deres forældre på et bibliotek på Vestegnen, og jeg var ikke kun glad for det store fremmøde, men også for at se, at de fremmødte afspejlede områdets befolkningssammensætning – både socialt, kulturelt og sprogligt.

Der mødte altså også en del børn og forældre op, for hvem bøger og det at læse højt eller gå på biblioteket, ikke havde så stor en plads i hverdagen eller familiens kultur, og det er min klare opfattelse, at mange af disse børn kan have det lettere med faglitteratur end skønlitteratur. Måske fordi det er nemmere for nogle at forholde sig til fagbøger om Ronaldo, Messi og Solsystemet end skønlitterære bøger om Pippi, Villads, Vitello og Sallys far.

Endelig har jeg igen og igen oplevet, hvordan elever - uanset deres kultur- eller familiebaggrund - får en succesoplevelse ved at skrive og "udgive" deres egen fagbog, når de går i 3. klasse.

Forslag 4: **Tæt samarbejde mellem bibliotek og skole**

Gennem årene har jeg erfaret, hvor meget positivt det kaster af sig, når der er et tæt samarbejde mellem skole og kommune. I en del år har jeg haft den store fornøjelse at medvirke i et program, som Helsingør Bibliotek tilbyder alle skolerne. Eleverne på Helsingørs skoler møder i løbet af deres skoletid en række forfattere – både skøn- og faglitterære. Jeg har også i årevis været en lille brik i projektet "Ishøjs bedste fagbog", hvor alle elever på 4. årgang skulle skrive deres egen fagbog, som efterfølgende blev udstillet på Ishøj Bibliotek.

Der er stor forskel fra kommune til kommune på, hvor meget biblioteket indgår i samarbejder med skolerne. Det koster nogle penge, men hvis samarbejdet arrangeres på den rigtige måde, kan virkelig mange elever og lærere få glæde af indsatsen. Jeg ved ikke, hvad der præcis står i "biblioteksloven", men den bør "pålægge" alle biblioteker i Danmark, at der finder et samarbejde med grundskolen sted via nogle helt konkrete tiltag.

Forslag 5: **Forfattere og illustratører ud på skolerne**

Heldigvis er der også en del skoler, som tager initiativ til at få besøg af forfattere

og illustratører. Gennem Statens Kunstfond kan der søges tilskud til "Levende litteraturmøder for børn og unge". Men det kræver, at der på skolen er en lærer, en skolebibliotekar eller



Fra et af Troels Gollanders mange foredrag om fagbøger for børn, her på Greve Bibliotek tidligere år.

læsevejleder, som tager et initiativ, og jeg tænker, at det nemt kan drukne i alle de øvrige vigtige ting, man skal overkomme. Derfor kunne det være fint med en lille, økonomisk pulje målrettet

til besøgsordningen - måske som en del af pengene til skolebiblioteket. Ja, skal vi ikke holde fast i lige præcis det navn? *Skolebiblioteket*. Det tænker jeg - og selvfølgelig skal der være et fint,

lille skolebibliotek på enhver skole i Danmark.

Forslag 6: Hjælp forældrene

Når PIRLS-læsetesten viser, at de svage er blevet endnu svagere læsere blandt eleverne, handler det nok primært om familiebaggrund. I år har jeg haft fornøjelsen af at være med i Københavns bibliotekers "Vi elsker bøger-festival", hvor jeg også havde mulighed for at opleve den store forskel i elevsammensætningen fra skole til skole, og man kan nemt fornemme, hvor bøger spiller en rolle i hjemmet, og hvor de ikke gør.

Jeg mener, at vi skal gøre meget mere for at flytte bøgerne ind i alle danske hjem. "Sommerbogen", hvor børn opfordres til at læse bøger i sommerferien, er jo et glimrende initiativ, men mon ikke, at det primært er de på forhånd interesserede børn og forældre, som tager del i løjerne?

Jeg kunne rigtig godt tænke mig, at alle børn fik foræret en bog, når de startede i 1. klasse. Den skulle indeholde uddrag af gode og sjove skønlitterære og faglitterære tekster - lige fra H.C. Andersen over Kim Fupz Aakeson til Peter Bering. Når eleverne starter i 3. klasse, skal de have en ny bog tilpasset den målgruppe, og så igen en, når de kommer i 6. klasse. I alt tre lækre børnebøger og en tilknyttet hjemmeside, som eleverne selv kan levere historier, eventyr og fagtekster til. Der skal selvfølgelig også være sjove quizzes og andre aktiviteter på siden.

Jeg er godt klar over, at det er svært at kæmpe mod digitalisering såvel som al anden udvikling, der risikerer at gå ud over læsevne og læseglæde, men jeg synes, at vi alle skal gøre vores til at øge læselysten - også ude på alle landets skolebiblioteker og blandt medlemmerne i Pædagogisk LæringsCenterForening. Måske er der så en chance for, at det ser bedre ud, når PIRLS-læsetesten gennemføres igen i 2028. ■

**Troels Gollander modtog i 2001
Gyldendals Undervisningsmiddelpris og
Skriverprisen i 2018.**



re på året.

Nye uddannelsesmål til en ny bekendtgørelse

Af Steen Juhl Møller, lektor på UC SYD, læreruddannelsen samt PD-uddannelserne til læringsvejleder. Medlem af FU i PLCF og i bestyrelsen for PLCF Sønderjylland

Gennem de senere år har en del læringsvejledere på PLC erfaret, at mange skoler og kommuner har haft fokus på at uddanne læringsvejledere med specifikke fag-faglige kompetencer, fx matematikvejledere, inklusionsvejledere osv. Som fagfaglig vejleder har man forhåbentlig fået de tre retningsspecifikke PD-moduler, hvoraf ét af dem, PD-modulet "faglig vejledning i skolen", centrerer sig om vejledningen af kolleger i et fag eller fagområde, og som dermed knytter sig opgavemæssigt til skolens PLC.

På det pædagogiske læringscenter er situationen anderledes. Læringsvejlederen fungerer her i en bredere kontekst, hvor kerneopgaven er mangefacetteret og hvor de pædagogiske opgaver, læringsvejlederen arbejder med, sigter mod både elever, kolleger, organisationen og udviklingen af den pædagogiske praksis på skolen. Vejledning og det daglige arbejde med samlingen, CFU-materialer, bibliotekssystemer osv. er en væsentlig del af opgaven, men som PLC-vejleder oplever man også ofte at være en central del af den pædagogiske udvikling på skolen, udviklingsprojekter og kommunale indsatser. Mange steder afprøves der også nye fagligheder og pædagogikker, fx teknologiforståelse, mellemformer mv., der også involverer PLC. Derfor oplever man naturligt nok også et øget behov for et bredere kompetencespænd, men også et ønske om decideret kompetenceudvikling på PLC.

Gennem både formål og opgavebeskrivelse for PLC, synliggør den nye bekendtgørelse desuden et behov for, at såvel enkelte læringsvejleder og som

samlede PLC, skal have kvalifikationer til at løfte opgaven. Derfor er uddannelsen til PD-retningen "læringsvejleder" nu blevet revideret, så der i højere grad skabes overensstemmelse med de behov for kompetencer, bekendtgørelsen stiller til PLC. Både formål, kompetencemål og viden/færdigheds-områder for retningen er blevet revideret. Derudover er modulernes læringsmål blevet justeret og der er udviklet et helt nyt modul.

Moduler i PD-retningen til læringsvejleder

Uddannelsesretningen består af tre moduler. For at opnå nødvendige, centrale kompetencer til funktionen som læringsvejleder i relation til det pædagogiske læringscenter, skal man have disse to retningsgivende moduler:

- Læring og didaktisk design
- Vejledning og organisatoriske læreprocesser.

Modulerne har et alment sigte på læringsvejlederens mange arbejdsopgaver på PLC. Kendetegnende er, at de kredser om udvikling af undervisning- og læringsmiljøer. Fokus er således på viden om læring, didaktik, læringsmiljøer, vurdering af læremidler, vejledning, evaluering, nye undervisningsformer og facilitering af organisatoriske processer. For mange vil arbejdsområderne være både kendte og en central del af opgaverne på PLC. Men så skal der vælges. Vi har alle forskellige ønsker og interesser, så for at imødekomme et behov i forhold til den enkeltes ønsker om yderligere kompetencer inden for en bestemt faglighed, samt organisationens prioriteter, kan der i det tredje modul vælges mellem tre moduler, hvoraf man skal vælge mindst ét:

- a) Teknologiforståelse og digitale kompetencer

- b) Pædagogisk it og digitale læringsformer,
- c) Formidling, læringsmiljøer og kulturarbejde

Pædagogisk it og digitale læringsformer retter sig mod den mere almene inddragelse af it i undervisningen, mens teknologiforståelse og digitale kompetencer har sit udgangspunkt i den nye faglighed, som mange steder afprøves på forskellig måde, fx ved valgfag, teknologi-værksteder osv. Begge moduler er også blevet revideret, så læringsmålene har fået et meget tydeligere fokus på didaktik og undervisningsforhold til teknologi i undervisningen.

Et nyt modul med formidling, læringsmiljøer og kulturarbejde

Det helt nye modul hedder "formidling, læringsmiljøer og kulturarbejde". Det er udviklet fordi den nye bekendtgørelse sætter kraftigt lys på læringsvejlederens formidlingskompetencer og evne til at udvikle nye læringsmiljøer. Formidlingen er i det hele taget centralt for PLC-bekendtgørelsen og præciserer netop det pædagogiske læringscenters opgave med kulturarbejde og litteraturformidling. Det kræver viden og færdigheder i forhold til formidlingsteori og -metoder, hvilket hidtil ikke har haft særskilt fokus i uddannelsesretningen eller i et særligt modul – men det har de altså fået nu.

Centralt i modulet er også, at læringsvejlederen skal have viden om både fysiske og virtuelle læringsmiljøer og disses indflydelse på målet om oplevelse, fordybelse og virkelyst i skolen for eleverne. Naturligvis skal man kunne samarbejde med andre om det, ligesom man skal have viden om, hvordan de miljøer, man udvikler, påvirker den pædagogiske praksis på skolen.



Muligheder ørelse

Et personligt og organisatorisk formål

Samlet set har uddannelsesretningen til læringsvejleder flere formål. Overordnet skal man i samarbejdet med kolleger og ledelse udvikle organisationen og den pædagogiske praksis, hvilket især er vigtigt i forhold til den langsigtede udvikling på skolen. I hverdagen møder man som læringsvejleder mange komplekse pædagogiske problemstillinger. De kan angå organisationsudvikling, læring, vejledning, formidling og udvikling af læringsmiljøer m.v. – og dem skal man i fællesskab med de andre på PLC kunne håndtere både "her-og-nu", men også i et langsigtet perspektiv.

Det kræver et skarpt øje at kunne vælge, vurdere og begrunde metoder og tilgange, men nok vigtigst af alt et fokuseret blik på den særlige funktion, PLC har på skolen. Uddannelse skaber gode muligheder for at tilføre nye kompetencer blandt medarbejderne på PLC, men vigtigst af alt er den lokale samtale om, hvordan skolens PLC bedst understøtter den pædagogiske praksis og organiseres på skolen. ■

Uddannelsen til læringsvejleder findes på UC'erne rundt om i landet og kører i regi af den pædagogiske diplomuddannelse. De fleste PD-moduler kan læses både efterår og forår. Undervisningen strækker sig normalt over ca. 3 måneder med en efterfølgende eksamen.

Uddannelsesretningen til læringsvejleder blev revideret af en arbejdsgruppe med repræsentanter fra flere UC'er, heriblandt også denne artikels forfatter, som også underviser læringsvejledere på PD-uddannelsen.



Vind!

en lækker pakke med bøger, plakater og bogmærker til din skole eller dit bibliotek.

Du deltager ved at tilmelde dig Boldens nyhedsbrev for undervisere, pædagoger og bibliotekarer.

Scan koden og tilmeld dig

Vi trækker to vindere den 1/12-23. Vinderne får direkte besked.

BOLDEN
www.forlagetbolden.dk



MØD GADS BØRNEBØGER

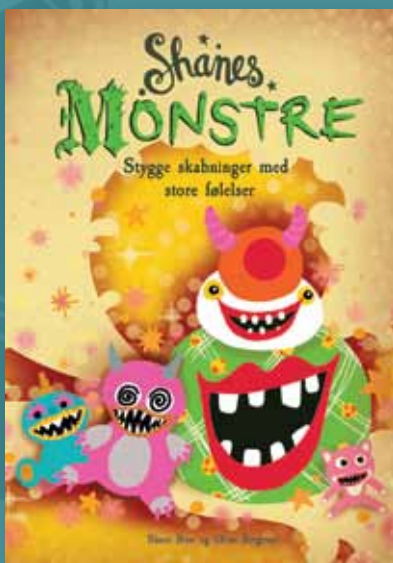
På konferencen MELLETRINNET LÆSER
Viborg 15.-16. november 2023

Oplev workshop med SHANE BROX,
der bygger en følelestrold med afsæt
i bogen *Trolden på tredje*

Deltag i Shanes workshop:
Hvordan finder man tilbage til legen og den
svære og fantastiske kreativitet?



SHANE BROX



Vi er også på
LÆSEVEJLEDERNES KONFERENCE

på MUNKEBJERG i Vejle 22.-23. november 2023



Kom
og hør om
de **KREATIVE**
og **INSPIRERENDE**
LÆSEKASSER
til mellemtrinnet
fra
Gads Børnebøger



Pædagogisk Lærings-
CenterForenings Pris 2023
går til Sarah Engell

Fotos af Ditte Bolt

Kære Sarah



Du modtager PLCF-Prisen for hele dit forfatterskab. Det har været en på én gang fantastisk, rørende, sorgfuld og fængslende rejse at stifte bekendtskab med dine værker. Du favner så utrolig bredt, at jeg har skullet holde pause mellem dine fortællinger. Du sætter dig ind i de unges tanker og følelser, og ja, vi har måske selv haft de samme en gang, men du fanger de situationer, de er i her-og-nu, så de bliver virkelige og troværdige for nutidens unge.

De ord, der beskriver dit forfatterskab bedst, er *et kæmpestort researcharbejde*: Om skatere i *Det øjeblik du tvivler*, om boksning i *Forbandede Mødom* og *Forpulede kærlighed*, om flygtninge i *Valget*, om kendskab til fugle i *Gulduret*, genteknologi i *Skoven* og om cutting i *Hjertet er 1 organ*.

Din debutroman *Hvis bare...* Ja, hvis bare alting var anderledes, så ville Sofie være lykkelig! Hun flytter fra Falster til

København, i bund og grund for at slippe for den omklamrende mor. Søsteren er i gang med en karriere, som moren jævnligt minder Sofie om, men Sofie er et andet sted – i gang med at finde sig selv - og finder ud af, at *hvis bare...* ikke altid er det, der skal til, men noget man selv skal gøre. De dejlige illustrationer supplerer bogen på en sjov og skøn måde og sammen med Sofies sarkastiske kommentarer og tanker, gør de bogen til en herlig læseoplevelse

Forbandede mødom og Forpulede kærlighed er to romaner om veninderne Maria og Christina, som begynder at udvikle sig i forskellige retninger, da Christina er længere fremme i forhold til den seksuelle debut. Maria vil også gerne - "være med", men det bliver ikke, som hun gerne vil. Begge romaner er dybt tro mod den måde unge snakker på, hvilket går igen i al din realistiske litteratur.

Romanen *21 måder at dø* er på en gang hjerteskrærende, rystende og en rigtig god bog, om hvordan mobning kan ødelægge et menneskes liv. "21 måder er den eneste vej ud af mit helvede". Heldigvis har Stella en chatven og en god ven i klassen, som hjælper hende. Hun ser en vej ud af det. Igen er der tale om en meget realistisk beskrivelse af, hvad unge mennesker tænker og gør.

Fuglemanden er en graphic novel, der handler om psykisk sygdom. I et samarbejde med illustratør Lillian Brøgger, formår I at levere en meget gribende fortælling om pigen Barbara, som overtages af indre stemmer, og hendes kamp for at slippe ud af sin psykiske lidelse. En meget rørende, foruroligende novelle, men med en løsning/et håb til sidst. Og en overordentlig smuk historie - både fortællingen i sig selv, men også i illustrationerne.

Skoven er en særdeles velskrevet roman, hvor man fanges ind fra første færd. Det er sidste skoledag, som fejres i Dyrehaven. Emma har brug for at gå lidt for sig selv, men kommer ikke tilbage. Nogle kammerater beslutter sig for at lede efter hende. De oplever imidlertid, at de bliver opslugt af skoven - at skoven ligefrem "overtager" dem. Kan man manipulere vegetation med DNA fra mennesker?

Mowgli skal læses mere end en gang! En meget gribende og skræmmende fortælling om en pige, som svigtes af moderen. Det eneste sprog pigen har er med afsæt i sangen "Solen er så rød mor". Der er mange ubesvarede spørgsmåle i historien, kun antydninger, men jeg vælger at tro på, at moderen kæmper sig tilbage, så hun kan passe på sit barn...

I bogen *Gulduret* møder vi Sophia, som lige har mistet sin bedstefar, som hun

havde et helt unikt forhold til. På hendes 10 års fødselsdag får hun en gave - arvet fra bedstefaren - et magisk ur, hvor tiden kan skrues frem, og da Sophia i forvejen er træt af den daglige trummerum, ja, så kan man da ikke ønske noget bedre end at skrue tiden frem til sin 11 års fødselsdag, sin 12 års fødselsdag og så videre... Heldigvis går det op for Sophia, at hverdagen også er smuk, og at det er vigtigt at stoppe op og nyde nuet i stedet for at haste gennem livet.

Og så har du skrevet et utal af noveller, hvoraf nogle af dem nu begynder at udkomme som selvstændige bøger, fx *Det vi har mistet*. Her kunne jeg ikke lade være med at fælde en tåre. Den handler om flygtninge, som er på vej i en båd på Middelhavet, men bliver overrumplet af et uvejr og en motor, der sætter ud, og som bliver overladt til skæbnen. De har næsten ikke mere vand. En bror forsøger at redde sin lillebror, og han overlader sin vandration til ham. Det eneste der betyder noget for storebroren er at passe på sin lillebror - det holder ham selv i live. Da de to brødre bliver reddet, opdager storebroren at hans lillebror er død... En hjertegribende beretning med rørende og meget følsomme illustrationer af Rasmus Bregnhøj, sådan som jeg aldrig har set fra hans hånd før ...

Romanerne *Tag gaden tilbage* og *Giv mig tiden igen* er skrevet i et samarbejde med Sanne Munk Jensen. To meget fantastiske og til tider barske romaner som rammer præcist ned i de unges liv. Polly bor sammen med faren i Hirtshals, hvor det er vigtigt ikke at "skille sig ud fra mængden". Polly vil gerne noget mere... Til en vild fest skejer hun så meget ud, at det får fatale følger. I den selvstændige fortsættelse er det Kat, der er hovedperson, og som synes det er besværligt at blive voksen - specielt når man har en passion for rollespil og er tiltrukket af venen Dugge, men ikke på den seksuelle måde. Meget tankevækkende romaner om digital mobning, identitet, asexualitet, veninder og forelskelse.

Jeg kan ikke lade være med at slutte, hvor vi begyndte, nemlig med Sofie i debuten *Hvis bare...* "Hvis bare jeg havde læst det med småt, da jeg underskrev kontrakten om at blive voksen..." Dit forfatterskab har i hvert fald lært mange unge mennesker "at læse det med småt" Stor tak for det. ■

Sarah Engell f. 1979

Værklister:

- 2022: *Giv mig tiden igen*, Gyldendal, skrevet med Sanne Munk Jensen
- 2022: *Gulduret*, Carlsen, ill. Signe Kjær
- 2022: *Skoven*, Carlsen
- 2021: *Den kinesiske tvilling*, Lindhardt & Ringhof
- 2021: Essayet *Blå Kings og månelanding* i antologien *Essayspor*, Gyldendal
- 2020: *Det øjeblik du tvivler*, Carlsen
- 2019: *Mindre end en kilometer væk*, Carlsen
- 2019: *Det vi har mistet*, Gyldendal, ill. Rasmus Bregnhøj
- 2019: *Tag gaden tilbage*, Gyldendal, skrevet med Sanne Munk Jensen
- 2018: *Mowgli*, Carlsen, ill. Cato Thau-Jensen
- 2018: Novellen *Silvan* i antologien *Mellem os*, Carlsen
- 2018: Novellen *Duften af safran* i antologien *Brun*, Høst & Søn
- 2018: *Fuglemanden*, Carlsen, ill. Lillian Brøgger
- 2017: *Valget*, Carlsen
- 2017: Novellen *Vinyl* i antologien *Skam*, Høst & Søn
- 2017: Novellen *Det vi har mistet* i antologien *Lige nu*, Gyldendal
- 2016: *Hjertet er 1 organ*, Carlsen
- 2016: Novellen *Måneskin* i antologien *Mit første kys*, Carlsen
- 2015: *Du og jeg for evigt*, Lindhardt & Ringhof
- 2015: *Det stof som drømme er gjort af*, Lindhardt & Ringhof
- 2015: *Benny Beton*, Forlaget Blæs, ill. Tanja Eijgendahll
- 2014: *21 måder at dø*, Carlsen
- 2012: *Forpulede Kærlighed*, Carlsen
- 2011: *To Streger og Tusind Tanker*, Forlaget Nautilus
- 2011: *Forbandede Mødom*, Carlsen
- 2009: *Hvis bare ...*, Carlsen

Tilbage til naturen

Af Eline Mørch Jensen

Sarah Engell tager imod i døren med et varmt smil om de mørkerøde læber. Det har lige styrtregnet og dråberne glitrer og blinker i græsset og fra et overdådigt figentræ bugnende fuldt af frugter. En flok flotte rustroede og meget selskabssyge høns drøner kaglende rundt på græsplænen.

Vi befinder os på en stille villavej i Kastrup godt 10 minutters cykeltur fra Sarahs barndomshjem. Ikke fordi hun er specielt loyal over for sit gamle *hood* – "Da jeg var ung, ville jeg bare væk!" Mere nærmest lidt ved et tilfælde, for ifølge hende selv kunne hun have boet næsten hvor som helst. Til gengæld forelskede hendes mand sig i Amager, da de begyndte at kigge efter hus.

- Det er også et super dejligt sted at vokse op - jeg var selv glad for at bo her som barn - men som ung syntes jeg her var *alt* for stille, fortæller hun, da vi har fået placeret os i stuens store hjørnesofa, Sarahs yndlings-arbejdsplads, hvor de fleste af hendes bøger kommer til verden. Ved siden af står en indbygget reol med bøger fra gulv til loft – blandt andet det meste af en hylde af egen produktion både på dansk og i oversat udgave. En reol der i øvrigt har kostet "en hel bondegård."

- Efter jeg har fået børn, er jeg blevet rigtig glad for området her, for det har både byen – altså jeg elsker at bruge byen, du ved, både at gå ud og drikke cocktails, gå i teatret og alt det som byen *kan* – men i dag elsker jeg også det landlige herude, med høns og drivhus, hvor jeg kan gå rundt i mine træsko.

Træsko er ellers ikke det første man forbinder med den 44-årige forfatter, som snarere fremstår cool i sin altid elegante fremtoning med de lange snoede lokker og den perfekt lagte make up. Spinkel, men ikke sart, med markerede træk, høje kindben og et godt, fast blik. Følsom og stærk på én gang.

Sarah skænker dampende kaffe op i kopperne til fotografen, mig og sig selv, inden hun lægger til:

- Her på mine lidt ældre dage sætter jeg også stor pris på det gode naboskab, vi har, og på drengenes skole, Løjtegårdsskolen, hvor den ældste går i 9. og den lille i 3. klasse. Jeg gik selv på Pilegårdsskolen. Men som ung så jeg mig nok lidt sur på det hele, fordi jeg syntes at København lå alt for langt væk og jeg havde den der store fest-iver i mig ...

Du ville ind til byen og gå på diskotek og danse?

- Præcis, jeg var meget rastløs – at gå i byen var det, jeg gik op i.

Da jeg skulle flytte hjemmefra, ville jeg så gerne ind over broen til byen, jeg drømte om at bo på Christianshavn, men det havde jeg slet ikke råd til – og jeg havde ikke nogen forældre, der lige kunne hjælpe med et forældreklub.

Naturbarn og bogsluger

Som barn elskede Sarah at være ude i naturen, at samle bær i skoven, "leve lidt primitivt", lave bål og overnatte under åben himmel - hun var spejder i syv år - og hun var vild med at sejle i kajak. Men udover at være lidt af et naturbarn, var hun "hooked" på bøger:

- Dét har jeg været så længe, jeg kan huske. Jeg elskede at få læst højt! Det var mine forældre gode til og vi var tit på biblioteket. Biblioteket har altid været et vigtigt sted for mig.

Tænker du på et bestemt bibliotek?

- Ja, og det er selvfølgelig blevet sparet væk! Vi havde et hyggeligt lille bibliotek i Tårnby, som lå for enden af en blind vej, hvor vi boede. Nu er der kun Hovedbiblioteket i Tårnby, som også er et fantastisk bibliotek, men den lokale filial var noget helt særligt. Jeg kom der meget og var på fornavn med alle bibliotekarerne. Jeg pløjede mig igennem deres bogsamling fra den ene ende til den anden, ofte nok også uden at forstå så meget, tilføjer Sarah med et lille grin.

Hun fortæller at én af de første forfattere, hun for alvor forelskede sig i, var Ole Lund Kierkegaard.

- Dér gik det op for mig hvad litteratur *kan*. Dén der kæmpe fantasi, hvor *alt* kunne lade sig gøre! Og hvor det ikke nødvendigvis var de voksne, der havde alle svarene, selvom de havde magten. Hvor børnene havde deres egen verden. Bare hans sprog fangede mig vildt meget! Jeg kunne *Lille Virgil* næsten udenad. Jeg havde den på værelset og læste den igen og igen – jeg lærte mig selv at læse og skrive, da jeg var fire år.

Håbet i bøgerne

Sarah debuterede i 2009 med ungdomsromanen *Hvis bare ...* og har ialt udgivet tyve bøger plus en håndfuld noveller. En rød tråd som løber gennem forfatterskabet, er unges ensomhed og isolation. Ofte står hovedpersonen ret alene med nogle svære udfordringer, eksempelvis mobning, og savner tydelige og tilstedeværende forældre eller andre voksne at støtte sig til. Hendes lydhørhed over for unge mennesker, som føler sig forkerte eller meget alene, er i særklasse fin og ægte.

Er det en følelse du kender fra din egen opvækst?

- Min mor var psykisk syg, så det betød selvfølgelig at der var en del ustabilitet og utryghed i mit hjem. Hun var i perioder også indlagt på den lukkede afdeling.

Så hun var fraværende i mere end én forstand?







- Hun var i hvert fald aldrig den jeg gik til, hvis jeg havde problemer. I stedet brugte jeg mine venner - og så bøgerne!

Du havde ikke andre voksne at tale med – en bedstemor, en lærer eller skolebibliotekar?

- Nej, min mors sygdom var på mange måder et tabu, noget der aldrig blev italesat, så jeg turde heller ikke tale med nogen om det. I stedet fandt jeg svar i bøgerne, for eksempel hos Tine Bryld, men også i voksenbøgerne. Jeg var nok 12 år, da jeg begyndte at bevæge mig ind i voksenafdelingen på biblioteket. Jeg hev alt muligt ned fra hylderne – også Dostojevskij og Kafka, som jeg jo ikke forstod ret meget af, men alligevel fik et eller andet ud af. På mange måder var jeg for ung til de bøger, men jeg tørstede efter det, de kunne give mig ...

Og det var?

- Tja, jeg opdagede i hvert fald at man godt kan have det svært og alligevel lykkes. Bøgerne gav mig håb og åbnede verden for mig. Jeg var meget sulten på verden, der er jo så meget derude. For eksempel havde jeg aldrig været i udlandet med mine forældre, så jeg havde en kæmpe længsel efter at komme ud og se og opleve verden, forklarer Sarah.

Og igen dukker ordet "iver" op i hendes sprog:

- Jeg havde en stærk iver efter at skabe mit eget liv, som skulle være helt anderledes end det, jeg kendte til. Jeg ville så gerne gøre noget for at få mine drømme til at gå i opfyldelse.

Grænsen mellem normal og unormal

Drømmene gik blandt andet ud på at rejse alene til Amazonas og sejle i kajak og senere til Bali for at følge et kursus i filosofi. *Den slags*. Og så var der selvfølgelig også forfatterdrømmen der lå og ulmede i baggrunden ... Men før Sarah nåede så langt, tog hun en uddannelse som pædagog og fik arbejde på et psykiatrisk bosted for unge med skizofreni. Her blev hun "hængende" i alt i seks år.

Hvorfor læse til pædagog, når du ville være forfatter, var du usikker på hvordan du skulle nå dertil?

- Jeg syntes det var super spændende, især det psykiatriske område, som jo var det jeg interesserede mig mest for. Nok blandt andet fordi jeg selv har haft det hele tæt inde på livet, forklarer Sarah og lægger til:

- Og så er det enormt svært at leve af at være forfatter. Det er lige som at sige "Nu vil jeg være musiker." Jamen, held og lykke med det, ikke? Jeg vidste, at jeg skulle klare mig selv og måtte tjene nogle penge. Og hvordan gør man så det? Jamen, det gjorde jeg ved at tage en uddannelse og få mig et fuldtidsarbejde.

Det har vel også givet dig nogle vigtige erfaringer – og noget at skrive om, havde jeg nær sagt?

- Det har givet mig rigtig meget og jeg ville heller ikke have været det foruden! Jeg har altid været interesseret i menneskehjernen og hvor tynd linjen er mellem normal og unormal. Vi har jo alle en *snert* af noget - så må vi ikke træde på stregerne mellem fliserne eller tjekker om døren er låst tre gange. Men hvad hvis man tjekker det syv gange? Hvornår bliver det patologisk? Og hvad sker der når man får de der irrationelle eller mørke tanker, som man ikke nødvendigvis deler med andre? Man kan jo godt stå nede i Netto og tænke "Jeg slår ham kraftedeme ihjel"... Men hvad er det der gør at nogle bliver psykotiske og overskrider grænsen?

Til at begynde med var Sarah glad for jobbet på bostedet for psykisk syge unge. Men som tiden gik blev der indført stadig flere nedskæringer, hvilket gik ud over først det socialpædagogiske arbejde og siden også trivslen og trygheden.

- Det var en sørgelig deroute. Der kom flere og flere beboere, som var alt for syge til at være der, men som der ikke var plads til andre steder. Til sidst blev det simpelthen for farligt at gå på arbejde. Jeg oplevede at blive truet, slået og få kastet møbler efter mig. Nogle gange var vi kun to unge og - som jeg - spinkle kvinder på arbejde med 18 beboere, hvoraf flere af dem var store, stærke og udadreagerende mænd. Selvfølgelig havde vi en alarm, men det begyndte alligevel at være ufedt at gå på arbejde med ondt i maven. Til sidst valgte jeg at sige op.

Boblende fortælle-iver

Sarah har skrevet og tegnet historier siden sin tidlige barndom. Hun klipsede siderne sammen til små bøger, men kun til skrivebordskuffen. Hun skrev også dagbog og gør det i øvrigt stadigvæk.

- Jeg begyndte at skrive historier i børnehaven, fordi jeg havde en boblende fortælle-iver indeni. Men jeg gjorde mig ingen tanker om, at det var noget andre kunne bruge til noget. Først da jeg kom i skole og begyndte at skrive stil, fik min dansklærer øje på mig – faktisk har alle mine dansklærere sagt til mig, at jeg burde blive forfatter, fortæller hun med et varmt smil og fortsætter:

- Det fik mig til at tænke "Gud ja, det kan man faktisk være!" Så det er takket være mine lærere at jeg fik en ambition om at dele mine historier med andre. Kan du huske de der grønne linjerede kladdehæfter? Når vi fik udleveret sådan ét og skulle skrive fristil, fyldte jeg dem ud til sidste side. Fordi jeg *elskede* det. En gang imellem spurgte min lærer om jeg ville læse min stil højt for klassen. Dét oplevede jeg for første gang at mine historier faktisk godt kunne betyde noget for andre.

Handlede dine stile om at være ung og have det svært?

- Nej, dengang skrev jeg helt anderledes, *sjoovere*, eller det er svært at afgøre om man selv er sjov, men jeg skrev sådan lidt Ole Lund Kierkegaard-agtigt – med masser af gak, løjer og fol. Det alvorlige kom senere. Også min debut *Hvis bare ...* er lidt selvironisk, frisk og humoristisk i tonen.

Men så en dag var der én af Sarahs venner der sagde, at hun skulle passe på med ikke at blive "sådan en forfatter, der kun kunne skrive sjovt".



- Dén udfordring var jeg *nødt til* at tage op. Men det var virkelig svært for mig, for det kække var så indgroet, så selv om noget gjorde ondt, prøvede jeg altid at joke lidt med det. Jeg måtte tvinge mig til at slette det sjove, til at gå tilbage til de svære scener og turde blive i det, dér hvor det blev hårdt, og til at arbejde med at folde scenen ud og lige gå i dybden med følelserne.

Det lyder som om du gik næsten psykoanalytisk til værks ...

- Ja, jeg blev nødt til at dykke ned i, hvad der var på spil i teksten. Ikke fordi der er noget galt med sjove tekster, *slet ikke*, og ikke fordi man ikke kan skrive sjovt om væsentlige emner, det er Ole Lund Kierkegaard et godt eksempel på! Men for mig begyndte der at ske noget virkelig interessant, da teksten fik en ny dybde og pludselig kunne noget andet og mere.

Det er du så kommet efter, skal jeg lige love for, dét med at sætte ord på svære følelser ...

- Ja, ha ha, griner Sarah og tilføjer med en let panderynken:
- Og nu kan jeg ikke komme op af hullet igen!

Hårde emner

I 2014, da Sarah allerede havde syv udgivelser bag sig, blev hun optaget på Forfatterskolen for Børnelitteratur. Fordi, som hun selv udtrykker det, det er vigtigt hele tiden at udfordre sig selv og opsøge ny inspiration. Både før og efter uddannelsen har Sarah behandlet det ene hårde emne efter det andet. Jeg nævner i flæng mobning, ensomhed, grænseoverskridende adfærd, selvskade, selvmord, flygtninge og klima. Hvordan er det for hende selv at bevæge sig rundt i de barske – nogle gange decideret ubehagelige – universer med eksempelvis selvmord og flygtninge der drukner i Middelhavet?

Er du ikke ind imellem nødt til at lægge det fra dig og gå en meget lang tur for at rense hovedet?

- Hm ... Sarah tager en tår kaffe og smager eftertænksomt på den, før hun svarer: - Det kommer an på hvor jeg er i skriveprocessen. Dét, der er hårdest, er faktisk researchfasen. Når jeg sidder og læser om rigtige mennesker, for eksempel i min research til *21 måder at dø*, hvor jeg læste mange historier om unge, der var blevet mobbet så meget, at de ikke ønskede at leve mere - det var sindssygt hårdt! Dér måtte jeg gå nogle lange ture og følte mig i perioder halv-deprimeret over verden ...

Når selve skriveprocessen går i gang, oplever Sarah til gengæld at fokus flytter sig mod at få stoffet til at fungere som *historie*. Hun bliver optaget af at gøre karaktererne levende, at få scenerne til at stå skarpt og sproget til at spille. Og hun føler "stor lettelse" når der opstår et håndværksmæssigt forhold til stoffet i stedet for et følelsesmæssigt.

Sarah smiler skævt og lægger til:

- Men jeg kan godt forbande mig selv, at jeg er slået ind på den vej at skrive om så hårde emner. Måske skulle jeg vende tilbage til en lettere og sjovere stil ... Men det skal føles vigtigt, det jeg skriver. Jeg vil gerne sige noget med min bøger – uden forhåbentlig at pådutte nogen noget af den grund. ▶

Bøger der bryder grænser

Forfatterskabet tæller både børne- og voksenbøger, men det er især ungdomslitteraturen der fylder. Selv siger Sarah, at det var lidt tilfældigt at det lige var ungdomsbøgerne, der blev hendes foretrukne genre. Da hun afleverede manuskriptet til *Hvis bare ...* til forlaget Carlsen var de lidt i tvivl om, hvem bogen egentlig henvendte sig til. Og Sarah selv havde ikke skænket målgruppen en tanke, så de blev enige om at justere lidt på sprog og alder, så historien kom til at matche unge i 8.-9. klasse. Derfra gav det nærmest sig selv.

- Ungdomslitteraturen er et megafedt sted at være! Der sker så meget – især i de år jeg har været med – vi bryder grænser og eksperimenterer. Man må skrive om meget mere nu end da jeg var ung. Jeg ved godt at der var undtagelser, men jeg husker altså ungdomslitteraturen dengang som pæn, censureret og uinteressant, siger Sarah og uddyber:

- Meget var oversat fra USA og handlede om high school-liv, hvor man blev sur over kun at få en brugt bil, når man fyldte 16. Det havde jeg meget svært ved at relatere til! Nej, så hellere *Glasklokken* og *Christiane F.*

Hvis Sarah skal fremhæve et par samtidige forfatterkolleger må det blive Sanne Munk Jensen og Kim Fupz Aakeson. Sammen med Sanne har Sarah skrevet *Tag gaden tilbage* om Polly fra Hirtshals og fortsættelsen om Pollys veninde Kat *Giv mig tiden igen*.

- Sanne og jeg er begge født i 1979, hun debuterede bare allerede i 2003, og jeg har altid været vild med hendes bøger. Hun har også fulgt mit forfatterskab, så det føltes oplagt at vi skulle lave noget sammen. Det var et fedt samarbejde! Kim Fupz er jeg også rigtig glad for. Han kan dét med at brede sig over flere genrer, som jeg så godt kan lide – jeg har heller ikke lyst til at passe ind i en bestemt kasse, men får trang til at give mig selv et par benspænd og prøve noget nyt.

Ser du selv en rød tråd i dine bøger?

- Åh, det er svært ... Sarah tøver og stiller blikket på uendeligt.
- Hver bog er jo sin egen ... Men jeg kredser nok meget om at noget – *i livet eller i én selv* – ikke er, som man gerne vil have at det skal være. Så hvordan finder man sig til rette i dét, man nu engang har, og i den, man er? Hvordan bliver man *sig selv*?

- Mange af mine bøger har også en bevægelse, hvor det starter i et eller andet der er svært, hårdt eller mørkt, og bevæger sig frem mod et lys. *Håb* er også det jeg selv har kunnet finde i litteraturen. For det første fordi man ser og forstår at der er andre, der kæmper, men også fordi bøgerne kan give én troen på, at man kan overleve meget og komme videre, vurderer Sarah.

En anden stemme

Det kan være svært at lokalisere hvordan eller hvornår en ide opstår – og andre gange slet ikke! *Med 21 måder at dø* er Sarah ikke i tvivl om, det var et indslag i Tv-avisen, der udløste ideen:

- Det handlede om en 15-årig pige, der var blevet mobbet så meget at hun tog sit liv. Jeg blev meget ramt af hendes historie

og blev ved med at tænke på, hvad der havde ledt hende til det og hvordan hun havde haft det. Hvad var der sket i hendes liv, som havde gjort at hun følte sig så alene ... Så begyndte jeg bare at google og læse om det og fandt ud af at der var enormt mange lignende sager.

Satte du dig simpelthen ned og skrev "unges selvmord" i søgefeltet?

- Ja, faktisk, og "bullycide" (engelsk slang for selvmord), som



skyldes mobning, red.) og så væltede det bare frem fra alle de der chatrooms! De kan være ekstremt farlige, tror jeg, sådan nogle ekkokamre, hvor man sidder og giver hinanden ret.

På en anden måde end i en venindegruppe – fordi man bedre kan gemme sig i et chatroom?

- Ja, det er svært at sidde over for en veninde og sige "jeg vil

gerne dø”, det tror jeg ikke der er ret mange der tør. Det er nemmere at sidde derhjemme i sikkerhed bag din computer, hvor du kan være anonym og hedde hvad som helst. Ingen ved hvem du er og du behøver ikke at have et profilbillede. Så er det nemmere at øse ud af sine mørke og hemmelige tanker.

Men er det ikke også en trøst at kunne spejle sig i og dele sine problemer med andre?



- Jo, det er heller ikke for at sige det *kun* er dårligt. Den gode side er at man har nogen at dele det med. Dét, der kan blive farligt, er, hvis alle derinde bliver enige om noget, som er rigtig usundt. Hvis man bliver enige om at den eneste løsning er at begå selvmord, når man har det rigtig dårligt - at det er den bedste strategi. Dét er farligt, for så kommer der ingen andre stemmer, der spørger om man måske kan gøre noget andet ...

Ser du dine bøger som sådan en anden stemme?

- Ja, eller *litteraturen som sådan!* Litteratur kan være et modsvar til de digitale ekkokamre. Her er plads til nuancer og man kan gå ind og pege på, at selvom livet er svært, er der også gode ting, nogle gange skinner solen og fuglene kvidrer og måske har du også en ven. Bøger kan være med til at bløde tingene en smule op ...

En lille druknet dreng

Sarah har været oppe på 100 skolebesøg om året – ”det var nu også lidt i overkanten”, men holder i dag omkring 60-70 årlige foredrag, især på skoler med gymnastiksalen fuld af 7., 8. og 9. klasser. Den respons, hun får fra sine unge læsere både her og i sin mailbox er meget betydningsfuld:

- Der er en stor bekræftelse i at opleve, at mine bøger gør en forskel og kan være en hjælp for nogen. Og det betyder især noget, fordi en del forældre er skeptiske over for mine bøger.

Gælder det ikke mest for 21 måder at dø?

- Den har fået en del op ad stolene, jo. Nok meget på grund af titlen, det er jo det skøre ved det. For når jeg så spørger, om de har læst bogen, har de faktisk aldrig det. Jeg beder dem om at komme igen, når de har læst den, og så kommer de altid tilbage og siger ”undskyld.” Men hvis man kun ser titlen, kan man jo godt tro at det er en brugsanvisning til hvordan man skal begå selvmord, ikke? Når man så læser bogen, bliver det meget tydeligt, at det på ingen måde er min agenda, tværtimod!

En lidt senere udgivelse er den meget vellykkede – og også barske - ungdomsroman *Valget* om aktivisten og ungdomspolitikeren Xenia, der bliver dybt involveret i et uledsaget flygtningebarns skæbne. Også her kan Sarah præcis pege på, hvad der var kimen til den fængslende historie. Igen er vi tilbage i den pulserende nyhedsstrøm, denne gang nærmere bestemt krigen i Syrien, hvor Sarah en morgen blev mødt af en avis-forside med et fotografi af en lille druknet syrisk dreng der var skyllet op på stranden. Dette hjerteskerende billede, som mange af os nok stadig har på nethinden, gjorde et uudsletteligt indtryk på Sarah:

- Det var den lille dreng, der var igangsætteren af bogen. Det billede kunne jeg bare slet ikke ... Sarah holder inde og vejer sine ord, inden hun fortsætter: - Jeg ved godt at han var ét offer ud af tusindvis af ofre, af flygtende mennesker der druknede og *stadig drukner* i Middelhavet men det var dét at se det så konkret ... Jeg kunne ikke ryste det af mig, forklarer Sarah og tilføjer:

- Jeg havde en periode dér, hvor jeg virkelig hadede verden! Jeg havde dårlig samvittighed over at jeg hver eneste dag kunne sætte mig ned sammen med min familie, at vi havde mad på bordet, at mine egne børn var i live ... Jeg kunne slet ikke have den ulighed i verden, at mennesker på flugt – *selv helt små børn* – dør tæt på os ... Jeg var virkelig langt nede!

Og så kan man jo trække tæppet op over hovedet og tænke på noget andet, det er der mange der gør ...

- Ja, og jeg havde så meget lyst til bare at trække tæppet op ▶

over hovedet! Jeg tænkte, at hvis jeg kunne gå så meget ned over ét foto, hvordan ville det så gå, hvis jeg skulle researche på det emne? Jeg ville knække psykisk! Så jeg prøvede faktisk at sige til mig selv, at jeg burde skrive noget andet, noget med nogle enhjørninger og nogen, der spillede fodbold, hvor alt var godt. Men jeg kunne ikke, jeg blev ved med at tænke på den krig og de børn ...

Sarah sukker og ser ned i skødet, inden hun igen søger øjenkontakt og lægger til:

- En gang imellem kommer der bare noget ind fra højre – *hun knipser med fingrene* – som den forside med den lille druknede dreng, som pludselig gør, at alt andet virker uendelig ligegyldigt.

Inspirerende handling

Som regel er Internettet Sarahs "gode ven" når hun skal lave research til sine bøger, men ikke med *Valget*. Her var det nødvendigt at få nogle mennesker af kød og blod i tale, så Sarah interviewede blandt andet flere syriske flygtninge og fulgte deres hverdag i Sandholmlejren, lige som hun besøgte Tryghedszonen på Hovedbanegården, hvor man dengang tog imod flygtninge, som kom hertil.

Lige som i flere andre af Sarahs romaner er der et spændende, næsten kriminalistisk, plot i *Valget*. Udover at være fermt skruet sammen, rummer romanen også det etisk interessante dilemma om hvorvidt man bør gå på kompromis for at nå sine politiske mål eller i stedet skal komme den enkelte, der er i nød, til hjælp.

Det er noget af et valg, du overlader til den unge hovedperson ...

- Ja, ha ha, jeg placerede Xenia i det dilemma, fordi jeg gerne ville have afløb for mine egne frustrationer. Jeg ville putte dem ind i en karakter, der kunne handle på dem. Jeg følte mig selv handlingslammet – "Altså, hvad kan jeg stille op?" Jeg, ene person, som ikke har politisk indflydelse, penge eller magt. Så jeg ville skabe en handlekraftig karakter, ikke en supermand, men én der smøger ærmerne op og *tror på* at hun kan gøre en forskel, forklarer Sarah.

- Jeg vidste fra starten, at Xenia var nødt til at træffe et valg til sidst, men var hele tiden bevidst om, at uanset hvad hun valgte, var der ikke noget "rigtigt" eller "forkert", for på en måde kunne man fint argumentere for begge dele. Som jeg ser det ender hun med at vælge med hjertet – vælge hvad der er rigtigt for hende at gøre. For andre ville det modsatte valg måske være mest rigtigt ...

Ikke overraskende har Sarah oplevet at mange af hendes unge læsere bliver optaget af Xenias dilemma, når hun kommer ud på skolebesøg. Men ud over at diskutere hvad de selv ville gøre i en lignende situation, er der også en del der fortæller, at bogen har fået dem til at interessere sig for politik og tro på at unge kan være med til at gøre en forskel.

– Bare det at man kan melde sig ind i en politisk ungdomsorganisation! Der er mange der har sagt "Gud, findes det?" og som troede at politik kun var for gamle, gråhårede mennesker, griner Sarah.

Klima på syre

Vi begyndte samtalen med høns og træsko og slutter ringen af med at vende tilbage til naturen i form af ungdomsromanen *Skoven*, en fortælling der foregår i en skræmmende nær fremtid hvor klimaet er på syre og Sarah lader skoven æde sig ind på byen og overtage menneskenes plads. Om det er en dystopi eller en håbefuldt fremskrivning af tidens klimaudfordringer kan diskuteres – og det bliver det i dén grad også af Sarahs unge læsere. Men hvordan udlægger forfatteren egentlig selv teksten ...

- Ja, jeg synes jo den ender godt. Jeg er med på at menneskeheden uddør, og det er selvfølgelig surt for menneskeheden, siger hun med et lille grin, inden hun lægger ansigtet i lidt mere alvorlige folder og uddyber sit synspunkt:

- *Skoven* handler jo også om Asks rejse, hvor han starter med at føle at der ikke er nogen mening med noget, at alt går ud på at yde og præstere og bare blive ved med at køre videre, videre, videre – uden at vide hvorhen. Han føler sig rodløs, men ender faktisk - *rent fysisk* - med at slå rødder. Her oplever han en følelse af lykke, han ikke før har kendt i sit overfladiske og materialistiske liv, som kun gik ud på at få gode karakterer, tjene penge og købe de rigtige sko. Men i det øjeblik hvor han er dér i livet, hvor det eneste han skal, bare er at stå og mærke solen og vinden, da er det at han bliver lykkelig.

Også *Skoven* har afstedkommet noget nær overload i Sarahs mailbox, især fra unge, som er dybt bekymrede over de massive udfordringer der er med natur, klima, ekstremvejr og flygtningekriser. Dertil kommer breve fra alle dem, der skriver fordi de mistrives eller slås med mere personlige udfordringer.

- Jeg får mange mails, også fra drenge, mange af dem virkelig rørende, og på en eller anden måde rører det mig endnu mere når sådan en 14-15-årig dreng skriver. Jeg forestiller mig – måske lidt fordomsfuldt – at det er en større overvindelse for ham at udtrykke noget der er svært. En dag var der en dreng der skrev til mig, at han havde været meget selvskadende, og at han efter at have læst en af mine bøger havde lagt det på hylden. Ikke for at sige at det var min bog, der kurerede ham, men måske har den givet ham det sidste skub, hvor han har fundet styrken i sig selv til at holde op. Det føles helt fantastisk at få sådan en mail.

Noget andet, der betyder meget – "og måske mere end man skulle tro" - er, ifølge Sarah, at modtage en pris som PLCF-Prisen:

- Når man er forfatter, er tvivlen en fast følgesvend, i hvert fald for mig. Tanker som "Er det overhovedet relevant, det jeg laver?" og "Er der nogen der kan bruge det til noget?" kommer og går. Der findes jo så meget fantastisk litteratur i verden, så hvorfor er det lige at folk skal interessere sig for det, jeg skriver? Spørger Sarah med hævede øjenbryn og et smil, som breder sig helt op til øjnene, inden hun selv besvarer spørgsmålet:

- At skrive en roman er virkelig krævende og tager lang tid, så der er rig mulighed for at komme til at tvivle på sig selv. Og dér er sådan en pris jo en fantastisk medicin! Det er en stemme udefra som siger "Ja, det er godt, det du skriver, og vi faktisk er nogen, der kan bruge det." Det er vildt motiverende! ■

Sarah får de unge til at læse – og sin redaktør til at glemme, at hun læser

Af Kaya Hoff, redaktør på Carlsen

Dronningen af YA. Sådan er Sarah Engell blevet kaldt. Og det er der flere grunde til.

Sarah har skrevet mange bøger. Hun har skrevet noveller, billedbøger, romaner og krimier til voksne. Hun har endda skrevet en graphic novel. Men mest af alt har hun skrevet romaner til unge, for det er i ungdomslitteraturen, Sarah har hjemme. Ikke mindre end ti YA-romaner er det blevet til indtil videre. Så ja – *Dronningen af YA* – det kan vi vist roligt kalde hende.

Sarah Engell er kendt for at skrive YA-romaner, som brænder sig ind i hjertet på læseren. Hun tager gerne de tunge, svære emner op og skriver med så stor troværdighed og psykologisk indsigt, at hun er blevet en af de unges yndlingsforfattere. For Sarah har en særlig evne til at skrive i øjenhøjde med de unge. De læser ikke bare hendes bøger, fordi deres lærer siger, de skal, men fordi de føler sig set og hørt i hendes bøger.

Sarah og jeg har ofte talt om ungdomslitteratur, og om hvordan de bøger, man læser som barn og som ung, kan blive definerende for en som læser, men også som menneske. Det er i løbet af de år, at ens identitet for alvor skabes. Man finder langsomt ud af, hvem man er. Samtidig er man endnu ikke låst fast; man er åben for indtryk og længes måske ligefrem efter at blive rusket op i. Og så længes man efter noget at spejle sig i. De bedste ungdomsbøger gør begge dele: De rusker op i og ryster ens verden, samtidig med at de sætter et spejl op for læseren og tilbyder genkendelighed. Jeg ved, at de bøger, Sarah selv læste som ung, blev definerende for hende som menneske og forfatter. Og jeg ved, at hun med sine bøger ikke kun får unge mennesker til at blive læsere, men også er med til at definere dem som mennesker. For Sarah skriver den slags bøger, som sidder i en længe efter, man har læst sidste side. Og



det er jo det, man som ung læser leder efter: Historier, som bringer alle de stærke følelser frem, og som samtidig gør en overbevist om, at man ikke er alene med disse følelser.

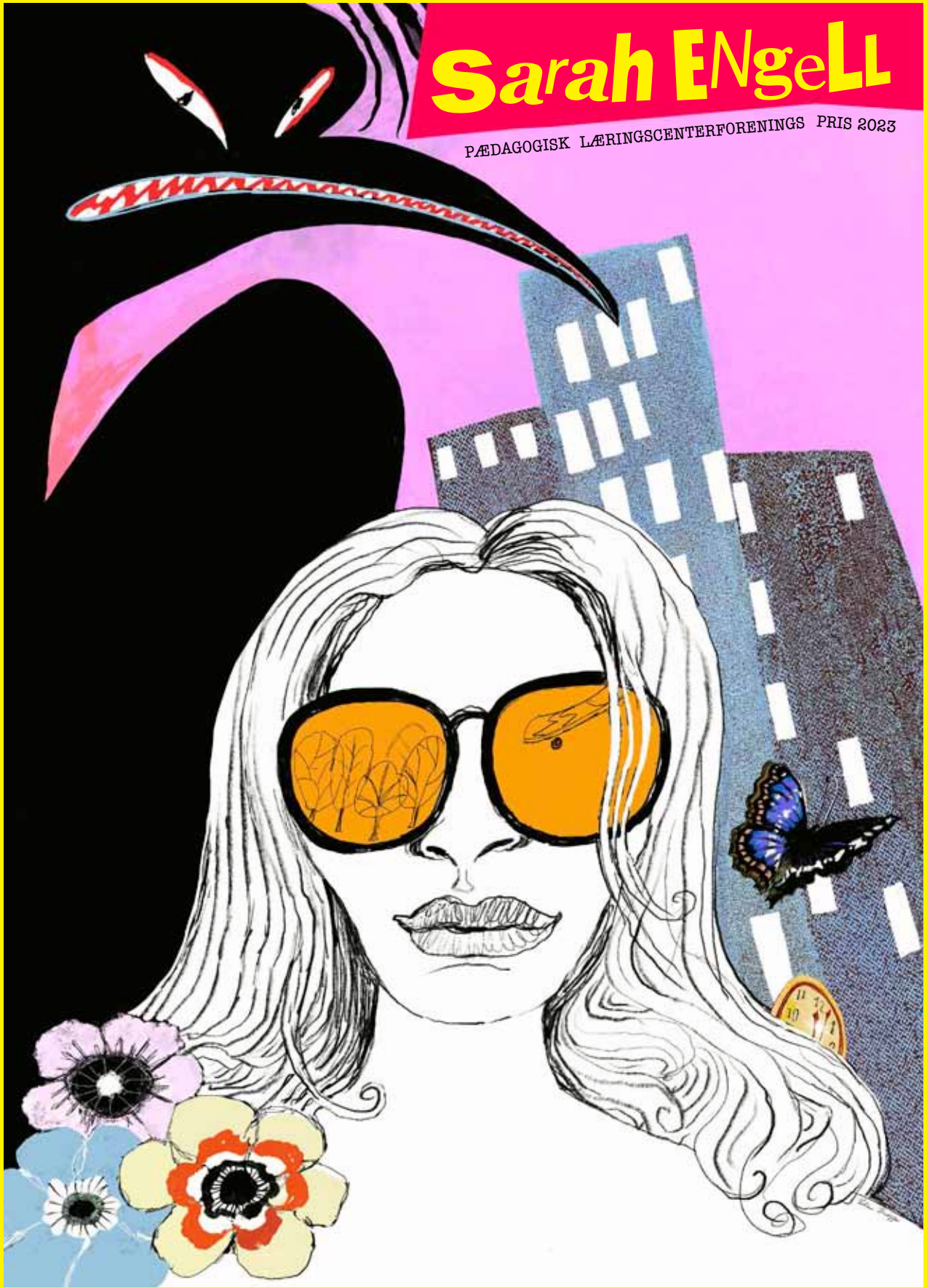
For en voksen kvinde som mig er der ikke noget bedre end at læse en forfatter, som formår at få mig til at læse, som jeg gjorde, da jeg var helt ung, åben og sårbar. Når jeg læser Sarahs historier og karakterer, er jeg tilbage på teenageværelset og læser igen helt uden filter. Det er ikke altid så praktisk, når man samtidig skal fungere som redaktøren, der skal kunne læse med så stor en faglighed, at

man kan få øje på de steder, hvor der er plads til forbedring i teksten. Min opgave er jo netop at holde hovedet koldt, og det er svært ikke at lade sig rive med, når man læser Sarah Engell. Men det er det, der for mig kendetegner en stor forfatter, for det kræver faktisk en hel del at få en garvet redaktør til at smide filteret og glemme, at hun læser. Og det kræver måske endnu mere at skrive bøger, som de unge selv rækker ud efter.

Så selvfølgelig skal *Dronningen af YA* have Pædagogisk LæringsCenterFor- enings Pris 2023. Stort tillykke med prisen, Sarah. ■

Sarah ENgeLL

PÆDAGOGISK LÆRINGSCENTERFORENINGENS PRIS 2023



Køb årets plakat af Lillian Brøgger og prisvinderportrættet om Sarah Engell.

Plakat: 75 kr. + moms og forsendelse

Prisvinderportræt: 25 kr. + moms og forsendelse

Bestil på PLCFadm@outlook.dk

Menstruationens ABC

Af Anna Johansen, PLC medarbejder og lærer

Det er bare blod er en flot og farverig bog om menstruation, for børn og unge, som er menstruationsbegyndere. Undertitlen er: "Din første (bog om) menstruation. Med blodige fakta og ærlige historier".

Hele bogen er holdt i klare farver, hvor hver side virker som lækre, indbydende bolsjer. Illustrationerne er primært stiliserede og farverige tegninger, med enkelte fotografier, der viser de remedier man kan få brug for ved menstruationen; bind, tamponer eller menstruationskop.

Den er bygget op som en ABC-bog, hvor hvert bogstav indeholder en pointe. A for almindeligt, B for blod. Dette skildrer meget godt bogens tilgangsvinkel, nemlig at menstruation er helt almindeligt og naturligt - det er jo bare blod. Menstruation skal afmystificeres og gøres til noget

man ikke behøver hviske om i krogene. Bogen afsluttes med et stikordsregister og en DIY opgave, hvor man kan lære at lave sit eget stofbind.

Citater fra menstruerende piger mellem 11 og 17 år fortæller hvordan forskellige mennesker oplever menstruation og hvordan de taler med andre om den. Det viser at der er mange måder at takle det på - og at det er helt i orden.

Det er en interessant bog at se og læse i, hvor man bliver nysgerrig på hvad de enkelte afsnit handler om. Jeg kunne dog godt savne en grundigere illustreret beskrivelse, af hvad der rent fysisk sker i kroppen. Det bliver lige nævnt, men kun kortfattet.

Bogen egner sig godt til at læse sammen med en veninde, eller på skift i klassen, hvor efter man kan afslutte med at svare på menstruationsquizen. Sproget er ikke så letlæst, så de yngste menstruationsbegyndere vil have gavn af at læse den

med en ældre, måske en søster eller mor og andre, som også vil have godt af at lære om hvad menstruation er. ■

På forlagets hjemmeside kan man hente "Den Store Blodige Menstruation quiz" inklusive svar.



Det er bare blod

Af Louise T. Sjørvad og Jette Sandbæk

Illustrationer: Louise Rosenkrands

96 sider

Forlaget Albert 2023

Krigen gennem et barns øjne

Af Anna Johansen, PLC medarbejder og lærer

Hvad kom først, billederne eller ordet? I denne bog, som forfatter og illustratør Søren Jessen har tegnet og skrevet, vil jeg tro de blev til i en symbiose. I hvert fald er det som om det ene forudsætter, uddyber og supplerer det andet på den smukkeste og mest formfuldendte vis.

Bogen fortæller historien om et barn og en far, som gemmer sig sammen i en by der hærger af bomber, i (få) ord og gennem 19 betagende, næsten grafiske og (papirklipagtige) tegninger. Billederne er dobbelttydige, dét man ser på et opslag fortsættes på det næste, sådan at en jordklode pludselig forvandles til en goblet, der symboliserer livet på jorden. Eller er det en paddehat, røg eller granatspor, som fører tanken hen på død og ødelæggelse?

Teksten er skrevet i skiftende former som bølger hen over siderne i en luftig dans af

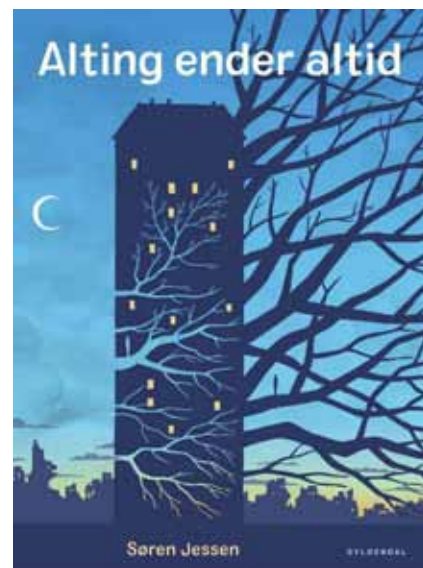
bogstaver og ord, som tilføjer følelser og tanker til billederne.

Liv og død bliver hinandens medspillere, hvor jeg-fortælleren skjuler sig for dræberdronerne, der kan se og mærke i mørke. I det klaustrofobiske skjul tænker fortælleren tilbage på livet før udenfor og på alt som er forsvundet på grund af krigen. På trods af angsten, savnet og alt det frygtelige, gemmer der sig et hjerte og et håb i bogen - "Alting ender altid. Selv krige."

Bogen egner sig rigtig godt til litteraturoplevelser på mellemtrinnet og i de ældste klasser. Jeg vil tro at mange børn bliver bevægede over fortællingen, både hvis man selv har erfaringer med krig og flugt, men den vil bestemt også gøre mange klogere på hvordan det kan føles, hvis man ikke selv har oplevet krigens rædsler på nært hold.

I Gyldendals portal "Dansk 3.-6. klasse" og "Dansk 7.-10. klasse" er der en Littera-

turguide målrettet 5.-7.klasse. Nogle af tegningerne kan findes i fuld størrelse på SørenJessen.com. ■



Alting ender altid

Af Søren Jessen

80 sider

Gyldendal 2023

Om at være bange og modig på én gang

Af Eline Mørch Jensen

Den lille og den store grævling og de uhyggelige spor i skoven er en sjov og kær billedbog for de mindste. Den er skrevet af Annette Herzog og illustreret af den ukrainske illustratør Olga Strobel, og bogen er en selvstændig fortsættelse af *Den lille og den store grævling og det kæmpestore skænderi*, som de to udgav sammen sidste år.

Tonen er let og humoristisk og tager tykt gas på især den lille – til tider lidt selvoptagede og ret urimelige - grævling, mens illustrationerne er varme og farverige og myldrer af liv med små og store dyr klædt i tøj og et alpelandskab der bringer tanker i retning af en reklame for Toblerone.

I den nye bog er den store grævling ikke hjemme, da den lille grævling kommer for at besøge ham. Døren står åben, men

den store grævling er ingen steder at se, og den lille grævling bliver mere og mere overbevist om at der må være sket en forfærdelig ulykke – at et monster har taget ham, et farligt vildsvin eller måske en røverbande! Den lille grævling er ikke ret modig, men er venner ikke til for at hjælpe hinanden? "Jeg er ikke spor bange for jer! Ikke så meget som en lillebitte myrbussemand!" råber den lille grævling ud i skoven selvom hans hjerte hamrer af frygt. Og kæmper sig efter de farlige spor og at redde sin ven.

I den første bog bliver den lille og den store grævling venner over en bagatel, men da de begge er for stolte, vil ingen af dem sige "undskyld". Derfor går de fra hinanden i vrede og for at finde sig en ny ven, men inderst inde er de begge to rigtig kede af det. De indser lidt efter lidt, at det nok ville være det bedste, hvis de havde prøvet at finde ud af det sammen. Da de ensomme og forkomne næsten

løber hinanden omkuld i et uvejr, siger de "undskyld" til hinanden, men den lille grævling, der altid vil være den første og den bedste, når heldigvis at sige det først!

Det er med andre ord emner som venskab, jalousi og solidaritet der bliver taget i behandling her - og følelser der vil være genkendelige og relaterbare for alle små (og store).

Bøgerne om de to grævlinge er oprindelig udkommet i Tyskland og siden oversat af forfatteren selv til dansk og udgivet på eget forlag. En ukrainsk version kan i øvrigt downloades gratis fra hjemmesiden hos det tyske forlag Penguin Random House Verlagsgruppe. Begge bøger udkommer også i en samlet udgave i Ukraine. Det Kongelige Bibliotek har allerede nu et classesæt af den ukrainske udgave af den første af de to bøger, som kan bruges i indskolingen og blive læst parallelt. ■



Den lille og den store grævling og det kæmpestore skænderi
 Tekst: Annette Herzog
 Illustration: Olga Strobel
 Colibri 2022



Den lille og den store grævling og de uhyggelige spor i skoven
 Tekst: Annette Herzog
 Illustration: Olga Strobel
 Colibri 2023



Kom, lad os lave et band!

Af Eline Mørch Jensen

Popsøstre er en ny serie for tweens om veninderne Kioli, Viola, Samantha og Lin, skrevet af Zakiya Ajmi, som blandt andet er kendt for den stærke og anmelderroste *Vulkan* (2020) om vold i familien. Hver af de fire bøger i serien er opkaldt efter en af pigerne og set fra netop hendes synsvinkel.

Pigerne i *Popsøstre* er 13-14 år gamle og vidt forskellige af sind, men de finder ikke desto mindre sammen i et band og lidt efter lidt også som veninder, selv om bølgerne ind imellem går højt. For hvem skal være forsanger og stå forrest i rampelyset – den der råber højest eller den der er mest musikalsk? Hvem skal bestemme eller kan det faktisk lade sig gøre at samarbejde og give hinanden plads – kort sagt: at være en gruppe?

Tilsammen rummer *Popsøstre* masser af gå-på-mod, energi og talent, men hver for sig er pigerne også følsomme og usikre som andre i samme aldersgruppe – og de voksne har selvfølgelig de samme begrænsninger som også præcis de fleste andre voksne, fx glemmer de lidt for ofte at lytte til deres børn.

Kioli er fuld af gode (og nogle gange knap så gode) ideer, som fx at lave et band, selv om hun hverken kan synge eller spille på et instrument, men bare fordi hun er smaskforelsket i sin storebrors ven. Viola



er god til at tegne, spille klaver og synge, men knap så god til at mærke hvad hun selv vil. Samantha er fuld af glimmer, fest og farver – og vant til at være i centrum – men inderst inde føler sig alene. Lin er god til at spille trommer, men glæden ved bandet bliver overskygget af hendes frustration over forældrenes skilsmisse – og af ikke at føle sig forstået af veninderne.

Der er også et par andre veninder med på sidelinjen (oprørske og punkede Tina med lilla hår og den barnligt troskyldige Caroline), som hver især spiller en vigtig rolle for udviklingen af forståelse og sammenhold pigerne imellem, lige som musiklæreren Jakob viser sig at være alt

andet end tonedøv, når han prøver at forstå pigernes følelsesmæssige rutsjeture og utrætteligt bakker op om deres band. Selvom man ikke kan fortænke ham i at pruste: "Puh. Det må være meget udmattende at være en syvendeklasse-pige."

Kioli, Viola, Samantha og Lin er altså helt fire almindelige, men alligevel ret enestående, piger ... Som Samanthas gamle veninde, Caro, udtrykker det: "Du kører bare dit eget show, Samantha. Og glemmer, at vi andre altså også er hovedpersoner i vores egne liv. Ikke kun biroller i dit."

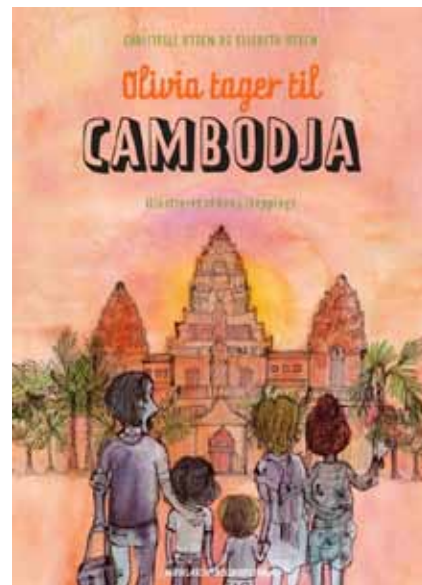
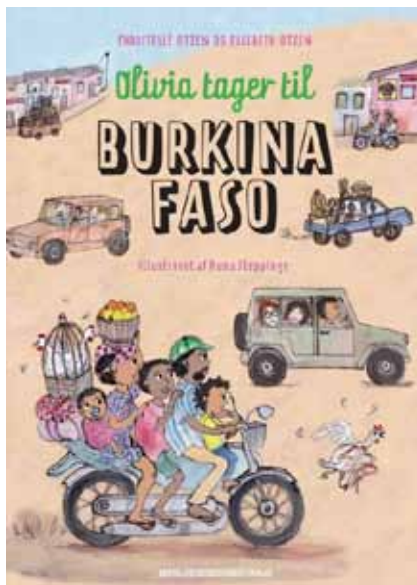
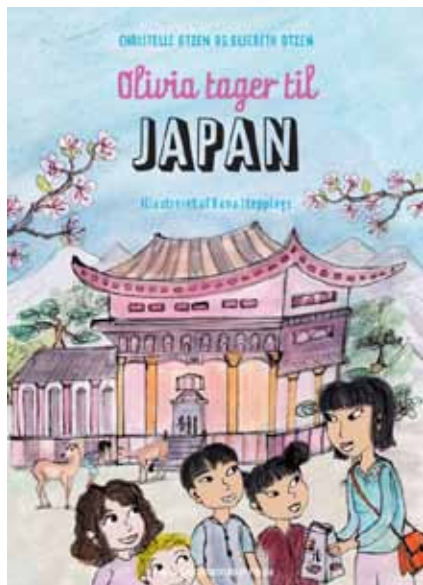
Det er befriende at der ikke er nogen helte og skurke i *Popsøstre*, her er nemlig ingen som *kun* er stride eller dominerende, og ingen som *kun* tænker på sig selv – i hvert fald ikke hvis de får en ekstra chance. Zakiya Ajmis persongalleri ligner med andre ord til forveksling rigtige mennesker! De begår fejl og er pinlige, de er både skøre og sjove – og også ufrivilligt komiske – og dermed meget elskelige.

Alle bøgerne er gennemillustrerede med vignetter i friske farver. Aldersgruppe 8-12 sjove år. Lix 19-22. ■

Popsøstre: Kioli (bind 1) Viola (bind 2) Samantha (bind 3) Lin (bind 4)
Af Zakiya Ajmi
Illustreret af Kirstine Lyngklip Svansø
Forlaget Bolden 2023



Olivia tager rundt i verden



Af Merete Jørgensen, lærer og skolebibliotekar på Allerslev Skole, Lejre. Medlem af FU samt blad- og prisudvalget.

Olivias far er fotograf og rejser rundt i verden for at tage billeder til den avis, han arbejder for. En gang imellem rejser familien med. Vi kommer rundt i verden med 9-årige Olivia, hendes forældre, lillebror og moster Tulle.

Olivia er glad for at rejse med sin far og resten af familien, men turen til Japan rammer lige ned i julen - og hvordan skal de så fejre jul? For at klare de værste abstinenser sørger moster Tulle for at give den fuld gas med julerierne inden afgang, og sørme om hun ikke også giver den som julemand, da de juleaften befinder sig i Kyoto sammen med den japanske familie, de er flyttet ind hos. Turen til Japan byder blandt andet på et indblik i, hvordan japanske børn går i skole - og det er meget anderledes end den skole, som Olivia kender. Måske er det alligevel ok med lidt larm i klassen derhjemme?

I Cambodja får lillebror Alfred alt for meget opmærksomhed fra de voksne, og Olivia føler sig lidt overset, men da Alfred bliver

væk under besøget i tempelbyen Angkor Wat, får hun alligevel overvundet sin skræk for mørket og fundet ham dybt inde i et gammelt tempel. Turen byder også på ture i tuk-tuk og en uddrivelse af onde ånder - noget som moster Tulle lægger ryg til.

Moster Tulle er også modig i Burkina Faso, hvor hun deltager i et dromedarløb. Olivia er ikke helt så modig, men hun får en lille træfigur af heksen Hado, og det giver hende trods alt mod til at sætte sig op på en dromedar. Familien bor i en lille landsby, hvor der er meget tørt og ingen træer - de lokale børn vil gerne røre Olivias hud og mærke hendes hår - heldigvis er de også friske på at spille en fodboldkamp sammen med Olivia og Alfred, selvom det er hårdt i varmen og sandet.

Bøgerne er skrevet i lix 16, og henvender sig til børn på 8-10 år. Der er meget tekst på siderne, men i stor skriftstørrelse, og de fine og fortællende illustrationer støtter læsningen. Det første opslag i bøgerne er et verdenskort, hvorpå en rød prik viser os, hvor turen går hen. Hver bog indledes med den samme præsentation af familien, og de skal derfor ikke læses i en bestemt rækkefølge.

Olivia tager til ... vil helt sikkert falde i god smag hos nysgerrige og læseglade børn, der både lærer nyt om verden, men også vil kunne spejle sig i Olivia og de tanker, hun gør sig - om de kulturer, hun oplever, men også om det helt nære. Følelser som jalousi, at være bange og glæden ved at være sammen med sin familie er noget, de fleste børn kan genkende.

Bøgerne er oplagte i samlingen af frilæsningsbøger. De kan også bruges som højtlesning for de 6 til 10-årige - fx i forbindelse med et tværfagligt arbejde om et land eller børn i andre lande, da de inviterer til en oplevelse af, hvordan børn i andre lande lever.

Der kommer flere titler i serien i foråret 2024. Det bliver spændende at se, hvor Olivia så tager hen. ■

Olivia tager til Japan
Olivia tager til Burkina Faso
Olivia tager til Cambodja

Af Christine Otzen og Elsebeth Otzen
Illustrationer af Runa Steppinge
40 sider
Dansklærerforeningens Forlag 2023

Fagbøger der fænger og formidler

Af Merete Jørgensen, lærer og skolebibliotekar på Allerslev Skole, Lejre. Medlem af FU samt blad- og prisudvalget.

Der er stadig brug for fagbøger på PLC - de kan tilbyde både en læsevenlig, overskuelig og troværdig kilde til viden for mange elever i udskoling. De unge skal naturligvis lære at søge målrettet på nettet, men i mange tilfælde kan en god fagbog give læseren mulighed for mere fordybelse og overblik.

Seksualitet kommer omkring mange forskellige temaer. Hvordan blev seksualitet opfattet før i tiden? Vi hører om Sædelighedsfejden og om Herman Bang. Det viser sig også, at Kellogg's cornflakes i sin tid blev solgt med henblik på at dæmpe seksuelt begær!

Vi hører om seksuelle krænkelser før og nu og om retten til egen krop. Sugardating og sexarbejde samt samfundets opfattelse af, hvad der er sexet - herunder hvordan det fremstilles i reklamer og realityprogrammer. Vi er omgivet af perfekte kroppe - og sex sælger. Bogen behandler også det helt nære som den første gang, vores blufærdighed, seksuelle identitet og orientering - og alt sammen formidlet på en både faktuel og læsevenlig måde med målgruppen for øje (7.-10.klasse).

Bogens illustrationer supplerer teksten særdeles godt og vil bidrage til læserens forståelse af teksten - og give anledning til refleksioner. Bogen er overskuelig og nem at orientere sig i. Der er faktabokse undervejs, som fint uddyber nogle af emnerne. Bogen har en indholds- og en stikordsfortegnelse samt henvisninger til bøger og links, som kan være relevante i forhold til det videre arbejde.

Farvel, kød

Hvad er en ovo-vegetar eller en fleksitar?

Ja, det er noget af det du kan få svar på i *Farvel, kød*, som er en letlæst fagbog til unge, der vil vide mere om den verden, de lever i samt få helt konkrete bud på, hvordan de bedst kan leve sundt uden kød. Tekst og illustrationer er sat overskueligt og indbydende op, og bogen har en fin blanding af fotos, faktabokse og grafiske forklaringer. Den indeholder indholdsfortegnelse samt enkelte stikord. Bogen kan anvendes fra 5.- 9. klasse.

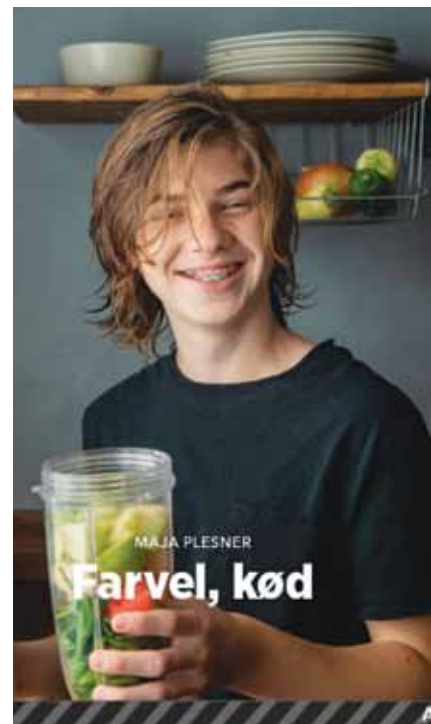
På fagbog.gyldendal.dk og fagklub.alinea.dk kan du desuden finde relevante opgaver til bøgerne. Her er både opgaver til den enkelte bog samt inspiration til at arbejde mere bredt med fagbøger. Begge sider kræver dog unilogin-adgang.

Mest oplagt er dog at inddrage bøgerne i forbindelse med projekt- og tværfagligt arbejde, da temaerne vil være relevante for mange af de emnevalg, som eleverne selv vælger at fordybe sig i.

Er bøgerne sat frem på udstillingshylden, vil forsiderne og titlerne uden tvivl også helt af sig selv tiltrække mange nysgerrige læsere. ■



Seksualitet
De store fagbøger
Helle Hinge og Jesper Væring Nissen
48 sider
Gyldendal 2023



Farvel, kød
Sort Fagklub
Maja Plesner
48 Sider
Alinea 2023

Børneanmeldelser

Af Marianne Frederiksen, klasselærer og dansklærer i 2. klasse på Ellebækskolen afd. Kildemark.

Som dansklærer i 2. klasse besluttede jeg mig for at der i år skulle være mere fokus på litteraturarbejdet. Både det fælles og det individuelle og ikke mindst med en skriftlig dimension, sådan at eleverne fik en følelse af, at det de læste og skrev mundede ud i et kreativt produkt.

Vi kender alle den klassiske boganmeldelse og har nok både lavet og rettet en del gennem vores skole- og lærerliv. Denne gang ville jeg gerne finde nogle alternativer til det kendte og klassiske. Når vi arbejdede med en bog, vi havde læst i klassen, lavede jeg en fælles gennemgang med masser af ord og inspiration til alle elever. De elever der kan være udfordrede i skriveprocessen, fik på den måde mulighed for at støtte sig til de fælles ord. Desuden opfordrede jeg eleverne til at finde på så meget som muligt selv og inspirerede dem til at



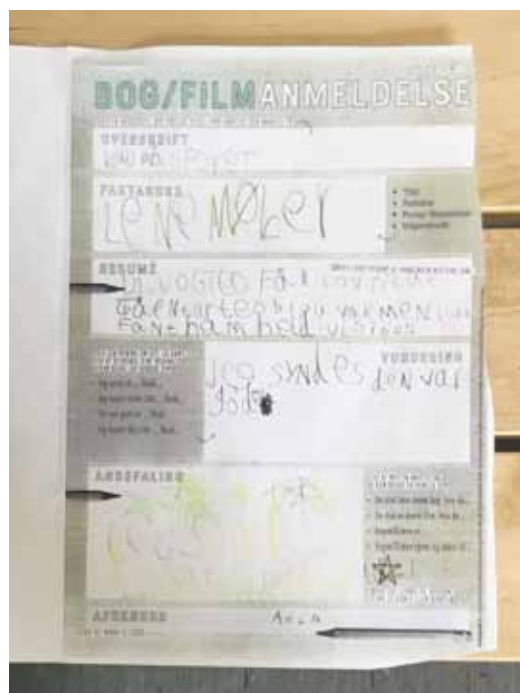
finde synonymer til det, vi havde snakket om, så vi ikke ville ende med 24 ens tekster.

Der blev taget billeder af forsiderne på bøger, jeg læste højt i klassen, og billederne blev hængt på gangen efter oplæsningen. Inspireret af biografernes filmplakater, var det tanken at børnene ville begynde at snakke om bøgerne, når de stod sammen med deres kammerater eller ventede på at blive hentet af deres

forældre. I en periode tog vi også billeder af alle forsiderne på bøgerne, eleverne havde lånt på biblioteket og læst hjemme. Det gav anledning til mange snakke på gangen, mens de stod i kø til håndvasken, toiletet eller ventede på deres kammerater.

Det første vi arbejdede med var et titeldigt. Bogens titel skulle skrives lodret på papiret og for hvert bogstav skulle der findes et ord, der passede til handlingen eller temaet. Bagefter illustrerede eleverne anmeldelsen med egne tegninger eller vi kopierede lidt billeder, de kunne lime på den.

Næste skridt blev en pop-up boganmeldelse. Den bliver lavet på samme måde som et pop-up kort, vi kender til fødselsdage, men med illustrationer fra bogen og et resumé på bagsiden. Vi var så heldige at få lov til at udstille pop-up-anmeldelserne på skolebiblioteket sammen med bøgerne.





Computeren kom også i spil, da eleverne efterfølgende lavede word-art til en bog, vi havde læst. Kravet var at eleverne skulle finde mindst 10 ord, der fortalte noget vigtigt om bogens tema. Formen, de valgte, skulle kunne vise tilbage til noget i bogen.

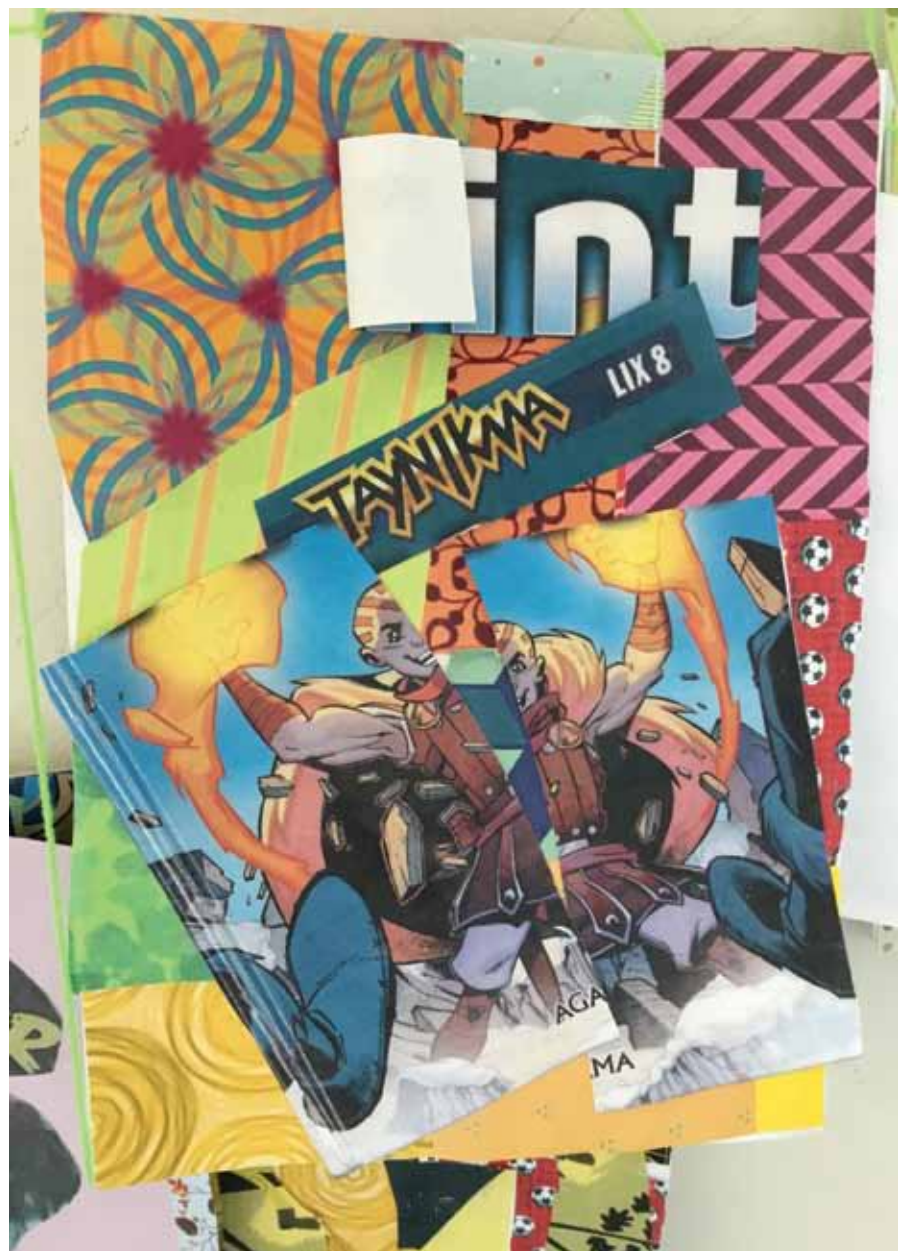
Så kom vi til den lidt mere klassiske boganmeldelse, forklædt med en smuk forside. Alle lavede en collageforside i flotte farver, med billeder og titlen på deres bog klippet ud. Kravet var at forsiden ikke måtte ligne den oprindelige med titel og billeder, så her skulle kreativiteten sættes i gang.

Den sidste anmeldelse var i en skoæske. Eleverne fik til opgave to og to at fremstille en scene fra handlingen inde i en

skoæske. De fik æske, karton, snor, lim, stof og alt hvad de kunne tænke sig af kreative materialer. Kasserne udstillede vi på gangen til glæde for andre elever og deres forældre.

Skoleåret blev afsluttet med at alle elever valgte en bog på skolebiblioteket, som de skulle anmelde. De kunne frit vælge en eller flere af de arbejdsmåder, vi havde afprøvet, til at anmelde bogen med.

Alle elevernes kreationer har været udstillet og har pyntet enten på gangen ved klassen eller på skolebiblioteket. Der kommer mange elever og forældre forbi på gangen i løbet af dagen og håbet er, at de er blevet inspireret til læsning og i det hele taget har nydt elevernes flotte kreative påfund.



Bog Bentoer og lytteratur

Af Merete Jørgensen, lærer og skolebibliotekar på Allerslev Skole, Lejre. Medlem af FU samt blad- og prisudvalget.

Et sjovt og visuelt tiltag til at fremme de unges læselyst og arbejdet med en frilæsningsbog er at lave en Book Bento. En anden mulighed for at udbrede de unges litteraturoplevelse er lytteratur.

På de fleste skolebiblioteker er de faste (få) udlånstimer primært tiltænkt indskolingen og dele af mellemtrinnet. Når de store elever kommer på skolebiblioteket, kan det være af lyst - for ja, der er heldigvis stadig nogle unge mennesker, der elsker at læse og som også gerne hænger ud på biblioteket i pauser og efter skoletid. Men de fleste udskolingselever kommer, fordi deres dansklærer har sendt dem afsted for at finde en frilæsningsbog - måske fordi deres læseforståelse eller -tempo trænger til et boost.

I år har vi på min skole, Allerslev Skole i Lejre, valgt at øremærke et par af vores udlånstimer til udskolingen og forsøget på at få sat nogle nye læse-tiltag i gang.



Første skib i søen er et samarbejde med skolens nye 7. klasser. Dansklærere og skolebibliotekar vil sammen forsøge at holde liv i frilæsningen gennem en fælles indsats i dette skoleår.

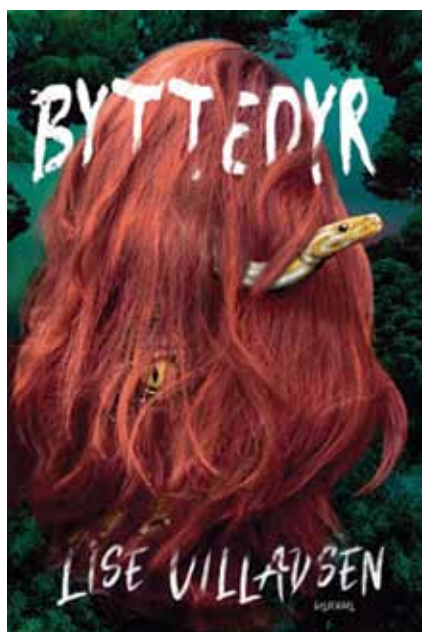
Første step er Book Bento, som vi går i gang med på følgende måde: Et kort oplæg på biblioteket, hvor mange forskellige udskolingsromaner er pillet frem og sat op på borde til inspiration, mens eleverne bliver introduceret til hvad en Bento er. Vi bliver lækkersultne af at se på alle de lækre japanske retter, der kommer frem på

skærmen efter en billedsøgning. Det er den samme "lækkersult" vi prøver at ramme, når vi herefter ser forskellige eksempler på Book Bentoer. Sammen med eleverne gætter vi på, hvad de forskellige bøger mon handler om. Nogle af bøgerne har vi heldigvis stående på biblioteket - og de bliver hurtigt efterspurgt, da eleverne skal vælge en bog.

Klassen har nu ca. tre uger til at læse bogen. Der bliver sat tid af i skolen, men der skal også læses hjemme, for de ordblinde elever tjekker vi først, at den pågældende bog også kan lånes på nota, sådan at de har mulighed for at løse opgaven med Book Bento på lige fod med resten af klassen.

Speeddating og oplæg

Book Bentoen laves ved at man tager et fotografi af bogen og nogle forskellige genstande placeret rundt om bogen. Der skal også tænkes på den baggrund, bogen er placeret på. Skal vi have illusionen om en strand, kan en sandkasse måske bruges. De ting, man vælger at placere sammen med bogen, skal have en sammenhæng med handlingen, personerne, miljøet og bogens budskab. På den måde får eleverne også indtænkt traditionelle analysepunkter, når de designer deres Book Bento - og forhåbentlig er det med i deres overvejelser undervejs i læsningen.





Tre uger senere skal de unge fortælle om deres egen Book Bento for deres klassekammerater. Vi gør det ved hjælp af speed dating. Bordene i klassen stilles op i to lange rækker. På hver side sidder der elever med lidt god afstand til siderne. Herefter viser man på skift sin Book Bento til den person, der sidder overfor og deler de tanker, man har gjort sig under læsningen og udførelsen af arbejdet. Efter et par minutter rykker den ene side af langbordet og alle får en ny makker. Bagefter hænges Book Bento-billederne op i klassen - og på skolebiblioteket - og kan på den måde fungere som appetitvækkere til andre elevers valg af frilæsningsbog.

Book Bentoer kan også laves digitalt ved hjælp af programmet "thingling" i skoletube, hvis man ønsker at gå den vej. Book Bento er ikke forbeholdt de store elever, men kan bruges på alle klassetrin, og fungerer som et rigtig godt alternativ til den mere traditionelle boganmeldelse.

Hvis du vil læse mere om Book Bento:
<https://forskoer.kb.dk/online-undervisning/book-bento>

Læselyst - Ideer til at skabe læselyst i klasserummet, Ulla Maria Michaelsen og Dorte Rise, Gyldendal, 2021



Lytteratur

En anden måde at vække de unges lyst til at give sig i kast med god litteratur er at gå lyttevejen. CFUerne har taget udfordringen op ved at gå all in på "lytteratur". Ved at kombinere læsning og lytning af en roman, får vi måske flere med på de gode litteraturoplevelser. Via CFU kan man låne en lydbog på samme måde, som man længe har kunnet låne en e-bog.

For nylig prøvede jeg dette af med min 8.klasse. Jeg havde lånt romanen *Byttedyr* (af Lise Villadsen) som fysisk bog og som lydbog/lydfortælling. Dele af romanen lyttede vi til i klassen, og andre dele skulle eleverne selv læse. Undervejs var der også mulighed for at vælge, om man ville læse eller lytte. Indlæsningen af romanen gav en ekstra dimension til oplevelsen, idet der fra forlaget side - foruden en medrivende skuespiller-indlæsning - også var suppleret med en lydside, som virkelig gav noget ekstra til oplevelsen. Underlægningsmusik og effektlyde bidrog til at gøre stemningen endnu mere uhyggelig.

Lydbøger med opgaver til

I forløbet inddrog jeg opsamlingsopgaver - med mulighed for at vælge

mellem flere opgaver (og dermed give eleverne lidt medbestemmelse!). Dansk lærere (taler af egen erfaring ...) kan have en tendens til at ville meget og på den måde komme til at drukne vores elever i opgaver i forbindelse med de fælles romaner - så hellere lidt, men godt! CFU har til udlånet af romanen vedhæftet forslag til opgaver. Jeg fandt også inspiration på Gyldendals udskoingsportal i dansk. Herpå valgte jeg lidt ud, der skulle svares skriftligt på eller drøftes undervejs. Blandt andet var det spændende at opstille hypoteser om, hvem morderen var og herefter argumentere for det. Dette bidrog også til, at eleverne reflekterede over detaljer og stemninger i den fortsatte læsning.

Udover romanen *Byttedyr* har CFU indkøbt en række andre lydbøger, som kan lånes til eleverne. Her er lydbøger til både mellemtrin og udskoling, og flere af titlerne er blandt de mere efterspurgte udlån. CFU har udarbejdet et spændende materiale med mulighed for at vælge mellem forskellige opgavetyper, så du kan finde noget, der passer til netop din klasse. ■

***Byttedyr*, Lise Villadsen, Gyldendal, 2021. Indlæst af Filippa Suenson.**



SINDSSYGT BROR!!!

NY BRANDVARM SERIE OM GANGSTERRAP, ÆBLEJUICE OG ULYKKELIG KÆRLIGHED

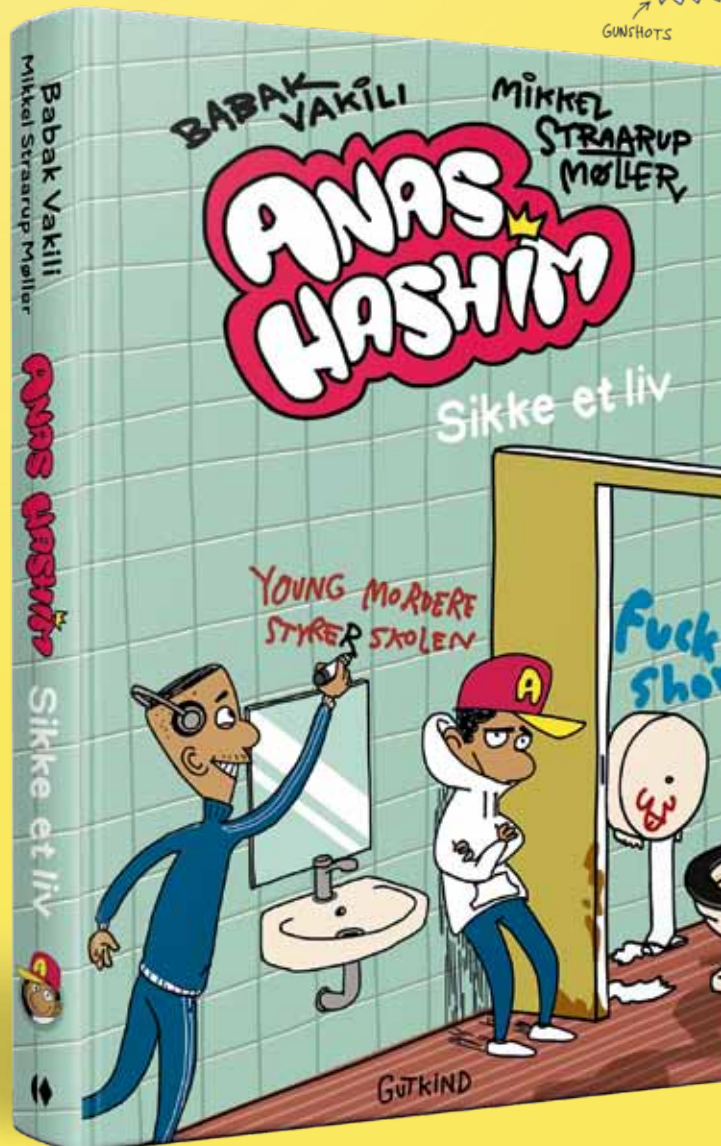
"Et plets kud af en bog om den opfindsomme og handlekraftige Anas. Sproget flyder med sjove slangudtryk, plottet er godt og opfindsomt, og det hele bindes effektivt sammen af de mange sjove stregtegninger og talebobler."

- Dansk BiblioteksCenter

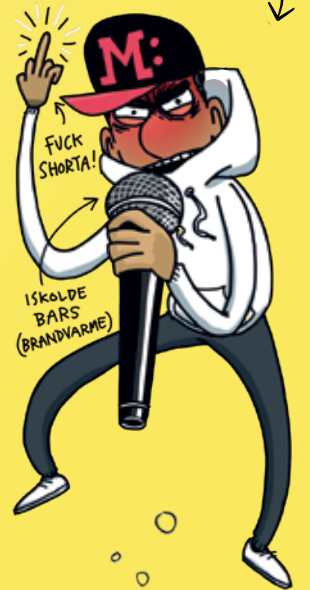


MIN BEDSTE VEN!

YAGUB



YOUNG MORDER



SØD (NÅR HUN IKKE ER SUR)

MOR



Udkommer i 2023



GUTKIND

DOWNLOAD ET BRANDVART OPGAVERHÆFTE FYLDT MED ISKOLDE GANGSTA-TING.

WHY! DET ER 100% GRATIS - DOWNLOAD DET PÅ GUTKIND.DK (BARE SØG PÅ ANAS HASHIM)